

A céda nyúl
Szocialista és realista történet

1.

Négy ősszel ezelőtt egyetlen napon, november 4-én hullt le az összes falevél. Biztosan zökkent egyet pályáján a Föld. Egy meleg égtáji, frontérzékeny országban ettől ismét kitört a forradalom, s mire elért hozzánk a híre, már köd borította városunkat, önmaguk árnyékának látszottak a házak, fák, hirdetőoszlopok. A falevelek sárga fényfoltokként heverték a sötétre ázott járdán, és égő lámpás gépkocsik vitték a kéz- és lábtörötteket, a kozmikus változások honi áldozatait a vasárnapi ügyletekre.

Én is kozmikus élmények zamatát éreztem a számban, enyhén édeskés volt. A szeretkezés utóíze ilyen, vasárnap reggel, amikor viharkabátra váltjuk ezüst úri hálóruhánkat, a meztelenséget, és éppen hazatérünk. Úgy éreztem magam, mint kit ezután megvizsgálják holmi doktorok. Bal karomban még rángott az ideg, és arra gondoltam, könnyedén, hogy a boldogság önzés dolga, rém magányos állapot. Úgyhogy kellemesen rángó idegű karommal odaintettem a nagy király lovas szobrának, és viháncolva idéztem öngerjesztő mókámat: „Anyaga blaszfém, formája: ló.” Ezt mondogattam magamnak ott a király előtt, miközben a nedvességtől elsötétülve kiadta régi formáját, és rám meredt a betiltott országos és főúri címerek helye a talapzatról.

Éppen valami újabb szellemességre készültem a történelem sodrában elkopott, szobor alakú üledékekről, hogy rövidre zárjam eszmefuttatásomat a kozmikus élmények utóízéről, a kerekded históriáról és az alkalmi boldogságról, amikor sötétkékre ázott ember jelent meg mellettem. Jobban megnézve rendőrnek látszott. Magasban felejtett kezemet bámulta, borotvált nyakába csurgott a savas esőlé.

– Szép nyarunk van – mondtam neki.
– Közlekedjünk – felelte.
– Nem gyülekezem – mondtam. – Állok. Egyedül.
– Na, gyerünk – mondta.
– Nem tüntetek – mondtam, és leeresztettem a kezem, sőt beraktam a zsebembe, aztán combomon éreztem hideg ujjaimat. Mintha egy idegen koldus matatott volna a nadrágomban. Valamiképpen túlságosan irodalmi volt a helyzet, legalábbis a Szabad Európa Rádió mesélt hasonlóról reggelente. Annak se lehetett visszafózni, kiigazítani legalább. Elővettem tehát a személyi igazolványomat, széttárt lapjaira pergett a köd, szerettem volna hallani a zaját. Ilyen érzékeny voltam a hosszú éjszakától.
– Rendben van – mondta a rendőr románul.
– Elmehetek?
– Közlekedjünk – mondta, és visszament a tujabokrok közé, preckeltek nyomában az ágak.
Fölöslegesnek éreztem magam hirtelen. Nem volt kinek elmagyaráznom, mit keresek itt – minthogy semmit sem kerestem –, egyúttal holmi hősies keménykedéssel igazolva éjszakai férfiaságomat. „Kozmosz és politika: kaka és Titicaca – skandáltam magamnak –, elmegyek Peruba, fakó az eb ura.” Hát így. „Anyaga blaszfém, formája: ló.”
Mentem át a téren a tömény nedvességben, mint egy léket kapott bűvár a szakadt guminadrágjában, s útközben belezavarodtam a kozmikus összefüggésekbe: azt sem tudtam eldönteni, a szerelemtől vagy az ijedtségtől remeg-e a lábam. Karomban a kis ideg mindenesetre abbahagyta. Valahogy úgy, mint mikor egy villanással kisül és eltűnik a szeretőnk képe. Egyszeriben kiderült, hogy ez is pont olyan vasárnap lesz, mint a többi, moshatom a zoknimat, leshetem a telefont, vagy rögtönzéseket javítok piros ceruzával, amelyiknek mindegyre kibicsaklik a hegye.

A tér elején, ahol egybetorkollik a szobrot megkerülő két sétány, rézsút szemközt a jobb napokat és embereket látott szállodával, újabb emberalak állt, és egyáltalán nem hiányzott volna, ha nincsen ott. Vékony alak volt, vékony ruhában, átfúj rajta a szél, ha kedve kerekedik feltámadni valahol. De így ő is csak folt volt az egyöntetű ködön. Jobb kezét mellkasán tartotta, nagyjából a szíve tájékán, balja lelógott, mint kinek kilopták ujjai közül a cigarettáját. Jól ismertem az ilyen vasárnap reggeli kivert kutyákat, akik szemükkel mintegy feleszik a látványt, miközben feszes a szájuk, és buggyanva alább bukik gyomrukban a hideg tea. Ennek nedves volt az arca, akár egy frissen előhívott fényképen: tompán fénylett. Néhány évvel ezelőtt, ama kozmikus távolokban, pihésen és melegen, még olyan szépen mutatott, szűznek hitte a háziasszonyunk, s mindegyre elsóhajtotta: milyen gyönyörű fiú a Bálint, mintha püspök lenne az apja.

Közel álltam hozzá, áradt belőle a hideg s valami, ebben a szotyóosságban különös, száraz, meszes szag, akár a titkos műhelyek sarkában tárolt rongyokból.

– Vigyázz – mondta. – Ne ölelj meg.

Elhúzta mellkasán a zubbonyt, egy nyulat láttam a szívénel. Fekete-szürke tarka bundájú nyuszi volt, hátrasunt fülű, lüktető süldő, háromszög metszésű rózsaszín orra szaporán remeggett. Nem aludt, pedig a szagos testmelegben megtehetette volna, azt is vártam tőle kissé megtépázott líraiságú reménnyel.

– Na jó – mondtam. – Eljöhetsz hozzám. Majd keresünk neked valamit.

Éppen erről volt szó; ismertem én annyira a „pápa fiát”, hogy előre tudjam. Ismét eljött valahonnan, valami vidéki albérletből, és nyitva felejtette maga után az ajtót, most lapozza a szél a fehérműjét az asztal alatt, s rászárad kenyerére a lekvár.

– Gyerünk – mondtam –, veszek majd neked fogkefét.

Nehezen mozdult, mint ki máris odaszokott erre a hideg helyre.

– Nézem még egy kicsit – mondta.

A király szobrát nézte, mögötte a templomot. Elkoszlottak a szemerkélő ködben, akár a régi fénykép. A torony napsütésben sárga keresztje most szürkén csillogott, mintha valakiknek mégiscsak sikerült volna lekaparniuk róla a több kiló aranyat.

– A részedet otthon őrzöm – emlékeztettem hajdanvolt hajnali terveikre.

– Fáj a hasam – mondta. – Eredj csak. Odatalálok.

Értettem a hasfájós nosztalgiáját, a magyarázatát egyaránt, elindultam haza, hogy rendet rakjak, amit ő nyomban összekutyul, teát főzök neki, és eldugjam az italt. A nyuszinak is dobozt kellett kerítenem.

A nyuszit végül is a bőrdömbbe raktuk, és kenyérhéjat tuszkoltunk hárommetszésű orra elé, mert sárgarépat és egyéb mesebeli táplálékot nem tartottam otthon. A gazdijának volt mákos mácsik. „Ezt eszik a fura bácsik” – mondtam félóra hallgatás után, amikor eluntam, hogy csak olvas az ágyamon. Nedves ingben-gatyában ült a takarón, nyomot hagyott rajta.

– Szamizdatod nincs? – kérdezte.

Fejemhez kapok ettől, ha nincs kés a kezemben, de így felsértettem volna magamat. Kicibáltam könyöke alól az írásos; párnát, és rátettem a telefonra, úgy nézett ki a készülék, mintha az éjszaka kihímezték volna a hegyvidéki szellemek.

– Örvendj, hogy meleg van – mondtam. – Kivágtam anyám kertjéből a cseresznyefát, pedig leltárban volt. Most majd vásárolhatom a beszolgáltatnivalót.

– Én csak kifőzve szeretem – mondta. Kezdett felmelegedni, kiolvadt a beszélőkéje. – Nincs?

– Nuku – mondtam. – De van mákos mácsik, ezt eszik a fura bácsik. Jobb, ha alszol addig.

– Meddig?
– Amíg megfő a mákos mácsik, amit esznek a fura bácsik.
– Azt hittem, tovább, öt évet legalább – mondta. – Tényleg nincs semmi olyan irodalmad?
– Majd beszélsz te nekem olyat eleget. De ne most. Szerelmes vagyok. A világmindenséggel érintkezem, éppenséggel.
– Nekem van egy nyulam – mondta erre; nem tetszett a hangsúlya.
– Nem politizálok! – mondtam tehát.
Hagytam, hogy visszabújjon a könyvbe, bele is lógatta kis, nehéz fejét, szinte belebukott; és akkor összecsukom. A háta csalódottnak látszott.
Kezdett befüledni, elposványosodni szájamban a szerelem íze, s most, hogy említette, ittam volna rá egy korty töményet, tartottam is egy fél üveg vodkát, amit állítólag kőolajból párolnak, feltehetőleg vadregényes szurdokokban, melyek bejáratánál tábla tiltja a fényképezést; ki is mentem érte a konyhába. A virágos kartonfüggöny mögött kotorásztam éppen, anya málnadzseme és a halkonzervek között, amikor megszólalt:
– Balika nem kap? – kérdezte.
– A fejére egyet – mondtam. – Vasárnap nincs idegorvosi ügyelet.
– Á, most az iskolaüggyel foglalkozom – mondta.
Erre bementem, nyilván üres kezekkel.
– Szóval kirúgtak – mondtam.
Végigfeküdt az ágyon egész vékony hosszúságában, karjait feje fölé feszítve nyújtózott, a másik végében meg szertemeredtek lábujjai az erőlködéstől, én meg azt kérdeztem, de csak magamtól, vajon egy ilyen girhessel lefeküdné-e a szeretőm, és ugyan hogy néznének ki ők ketten.
– Takarózz be – szoltam rá. – Kilátszik a csökevényed, amitől fogva elkapja a fura bácsikat a halál.

Nemtelenül szemérmetlen nyújtózkodása azonban végképp visszaterelt az éjszakába, mindenféle végtagokat, hajlatokat, redőket láttam magam előtt, bíborszínű homályban, mint félálomban szoktam, ha sokáig javítom a dolgozatokat éjszaka. Magamat és a szeretőmet képtelen voltam látni, valami valóban úri, bársonyos sötétség világított csak, csillogó pontokkal a retinám mögött. Komor, feszült emlékezés volt megélt, de felidézhetetlen dolgokra, mozdulatokra, végül előbukkant egy értelmetlen mondat is: „Mindegy, milyen nyelven beszélsz, az enyém vagy itt az égben.” Női hangon hallottam, nem is magyarul. Szétoldott a fáradtság, talán attól álmodoztam ott a konyhában kozmikus hangokról és látványokról, úgyhogy káromkodtam egyet.

– Én tényleg az iskolákkal foglalkozom – mondta erre a szobában. – Statisztikákat készítek. El fogom juttatni Helsinkibe. Vagy Madridba.

– Küldd Budapestre – mondtam. – Azt a nyelvet ismered legalább. Kiugranak a kutyaőrükből örömben.

– Tudod, hogy huszonöt gyerek kell egy magyar osztály indításához?

– Tudom.

– Hát akkor!

– Több kell huszonötnél – mondtam.

– Csinálsz is?

– Nem politizálok.

– Csinálsz is a gyereket, azt kérdeztem.

Vettem egy mély lélegzetet, azt se bántam, hogy az ő szagát is beszívom vele, mert már az is a konyháig kiérződött.

– Nagyobb a baj – mondtam. – A nő nem magyar. Csak nő. Tudod te, milyen egy nő?

– Így érintkezel a világmindenséggel. Értem – bólogatott, szinte leesett a feje.

– Mit nem értesz? Szerelmes vagyok egy lányba, nem is lány, elvált asszony, szóval nő, mit akarsz?

– Milyen férje volt?

– Olyan.

– Hogy tudod te utána...

– Nem utána. Olyankor csak ketten vagyunk.

– Meg a világmindenség, persze. Az internacionális, interkoz–
mikus világegyetem.

– Pontosan. Az egész.

Ahogy ezt kimondtam, nem éreztem. Merev volt a testem, kopogni lehetett volna rajta, akár egy ajtón, ami a semmibe nyílik.

– És milyen gyereketek lesz?

– Szőke, kék szemű. Vagy fekete hajú, barna szemű. Milyent akarsz? Mondd csak, megcsinálom neked.

– Az úrnek.

– A török asszonynak.

– Török?

– Török. Egy isteni huri. Ismeri az Istent, személyesen.

Hallottam, hogy mezítláb közeledik felém a hideg parkettán, aztán láttam, amint megáll a konyhaajtóban, végül nekidől a keretnek, és olyan szendén néz, ahogyan a pápa igazi fiához illik.

– Bocsáss meg – mondta. – Ez így azért más.

– Naná – mondtam. – Ideje összebékülni a törökökkel. Erre tanít a történelem. Csakhogy kitagad a királyod. Aztán nézheted.

– Nem is őt néztem.

Nem kérdeztem meg, mit nézett a törökverő királya helyett egy iparosított város főterén; talán ő is a mindenség magasságos metaforáját: az Istent akarta látni a maga módján, a házat legalább itt lent a koszos földön. Messziről jött ember ilyen fellegi dolgokba kapaszkodik idegen helyen.

Megettük a mákos mácsikot, nem beszéltünk többet az én kisebbségi hurimról, de még az iskolaügyről sem, ledőlünk ki-aludni a mindenség élményeit, és biztosan horkoltunk közben. Hamarabb ébredtem nála, kora délután volt, ott feküdt a nyulas bőrönd mellett, a gumimatracon, védtelenül, és nem tudtam, mit csinálunk estig meg azután. Nem tehettem ki ilyen önvészélyes állapotban az utcára a tapsifülesével, de megbolondulni sem akartam az iskolaügytől, egyebektől. Simogattam a tarka nyulat, s az a banális, megható gondolat jutott eszembe: egy kicsi élet ez az állat – de nem volt kedvem rigmust gyártani rá. A lüktető jószág bőségesen elfért a bőrében, meg-megcsúszott benne a kezem alatt. Félig késznek hatott, fiatal volt még, és éhes. A kenyérdarabokhoz nem nyúlt, talán máshoz szokott az égi vadászmezőkön, ahonnan gazdája ellopta, azúr fűhöz, gyémánt zabhoz és rózsaszínű salátalevélhez, amilyenek csak az isteni hurik birodalmában teremnek.

Lementem a tömbház elé, hátha maradt valami neki való a zöldséggel beültetett virágágyásokban, csakhogy az utolsó kórót is elejték előle lakótársaim és a korai fagyok. Szemernyi zöldet nem találtam az egész lakótelepen. Megnéztem a szemeteskonténereket is, krumplihéjat kerestem legalább, de csupán síkos papírdarabokat és óvszereket találtam. Mostanában – jutott eszembe – alig van konyhai szemét, hamarabb lelek ezüst kiskanalat és arany jegygyűrűt, mint káposztatorzsát. Hümmögtem, bucsálódtam egy kicsit, aztán visszamentem a lakásba, és étel helyett simogatással áltattam a nyulat. Ernyedten tűrte, talán mert nagyon legyöngült az éhségtől. Gazdája nem értett az élelemszerzéshez, a boltvezetők megvesztegetéséhez még anynyira se, ki tudja, maga is min élt el idáig.

A kis nyúl figyelmesen nézett, mintha mindenféle szépről mesélnék neki, hússorban szülő asszonyokról és a Pallas Lexikonról, amiért két zsák krumplit kaptam, az egész mindenségről,

még az isteni, de kisebbségi huriról is, aki hatalmas zsíros kenyereket kent, miután a mennyből visszaszálltunk, sok hagymát vágott hozzá, s maga is evett belőle, hogy ne restelljem egyedül a szájszagomat, pedig neki a hagymától mindig megfájdult a gyomra. Ez a kis állat meg mindent értett, mert teljes lényével, az egész létezésével átértett mindent, nem kellett Isten és a szerelem után kapkodnia, mert ő nem vágyott a testével testtelen élményekre, legalábbis nem vágyott másra, mint önmagára, enni, aludni akart, és nyugodtan, könnyen üríteni, az sem számított neki, milyen nyelven beszélnek hozzá. Jó kis nyúl volt szegény.

– Hagyd békén – mondta Bálint a matracról. – Tedd le. Tudom már, miért álmodtam rosszat.

– Ne légy féltékeny – mondtam. – Van nekem kit simogatnom.

– Mit csináltál vele?

– Előadást tartottam neki a vadnyulak önazonosságáról és a vadászok identitászavarairól.

– Megdöglik a filozófiától – mondta. – Tedd le, tényleg.

– Hol szerezted?

– A belső zsebemben született és nevelkedett.

– Jó – mondtam –, akkor holnap majd állás után nézünk neked, hogy legyen miből felneveld.

– Én az iskolaüggyel foglalkozom.

Megkérdezhettem volna tőle, hogy ez van-e olyan bódító és veszélyes, mint teszem azt, a szerelem, merthogy éppen olyan titkos, az bizonyos; de nem akartam újból magam ellen hergelni, meg aztán rájöttem: a nyúltenyésztés is elég nagy gond mifelénk, valóságos világkérdés, csak ő még nem fogta fel, mert eddig szerette csupán az állatát, mintha az ebből is megélne, ahogyan az én isteni hurim.

– Fel fogom hívni – szólaltam meg. – Lehet, hogy ma egyedül alszol itthon. Nem félsz?

- Nem hiszem, hogy tudják, hogy itt vagyok – mondta.
- Elköltöztek a régi szeretők, nem keres téged senki se, Bali.
- Nem talál.

Letettem a telefonkagylót, pittyent egyet.

- Hős vagy, mi? – kérdeztem.

– Na és?

– Bujdosó betyár. Robin Hood gatyában, statisztikákkal a tegzében. Élvezed legalább? Ide figyelj, öreg barátodra – mondtam, és a hímzett párnát is visszatettem a telefonra. – Értsd meg: nincs mit tenni. Senki nem figyel ránk. Mindig van valami nálunk nagyobb világkérdés, például olajválság. Hiába viszed vásárra a bőrödet meg a nyuladét. Százszor végigbeszéltük ezt, tudod.

– S akkor csak meghaljak simán? – kérdezte. – Hadd próbáljam meg legalább. Gondolj a világmindenségre. Elvégre ki próbáltad.

– Te meg gondolj a nyuladra, ha nincs más.

– Hadd menjek el – mondta, és tápázkodni kezdett. – Őt itt hagyom neked. Megszáradt a betyáros bő gatyám, öreg? Adhatnál egy kis hamuba sült pogácsát a világgá menő barátodnak. Elvégre én vagyok a legkisebb királyfi.

– Itt maradsz.

– Vigyázz Bertholt Brechtre – mondta. – Mától így hívom. Végül elment, vékony ruhában, egyetlen üveg málnalekvárral a zsebében. Másnap lehullott a hó.

2.

Ragyogó nyarunk volt, mintha semmi köze nem lenne ehhez a vidékhez és a közérzetünkhöz. A nap a hűs bolt mögött kelt fel, alkonyatig átkerült fölötte, s a kirakatüvegen át tisztára söpörte

a cementpadlót. Mindannyiszor végignéztem, ahogy felrugaszkodik az ég, és elkezd fűteni a várost, távolabb a búzamezőket, estefelé pedig nagytakarítást végez az üzletekben. A rádió aszályt jósolt, és újabb forradalmakat messzi vidékeken, ahova soha nem jutunk el, hogy elronthatnánk legalább. Szomszédom minden hajnalban rám köszönt:

– Proletár úr, elveszítette már a láncait?

Pirkadatkor, amikor szomszédom munkába indult, éppen az üres tejestaligát láncoltam a garázsajtóhoz, s törtem a fejem, mit válaszoljak kedves-szépnek neki, lehetőleg szellemes Marx-idézeteket keverve belé, de hát gyenge voltam ideológiából. Inkább a tárgyak, dolgok alá kenődött hosszú árnyékokat néztem, s csak odaintettem szomszédomnak, de még az is kétértelműnek hatott, aztán elindultam gyerekláncfűt szedni és az ágyba. „Indul a kutya s a tyúk aludni” – mondogattam előlről hátra vagy akár fordítva: ugyanúgy hangzott, és ugyanazt jelentette: a tejelőfizetésre jogosult családokban isszák már a meleg tejkót a bumfordi csimaszok, én is megkerestem magamnak a tejbe aprítani valót, szerelmeset álmodva szundíthatok délutánig, aztán Platónt olvasok, és kiviszem a nyulat levegőzni. Nagyon rákapott. „Géza, kék az ég” – előlről is, hátulról is.

Álnevű szerelmem, Leila, a kisebbségi huri ki nem állhatta a nyulat, talán amiért nem lehetett strandra vinni, ahova mosdani jártunk ki az összkomfortunkból. Feltette a táskáját, pedig alakra, állagra éppen megfelelt, jól tartott és szükség esetén jól eresztett volna. Leila persze azt is nehezen tűrte, hogy mindegyre összehasonlítom egy bolgár súlyemelővel, aki azon nyomban törökké lett, amint áthágott egy országhatárt. Nem hitte el, hogy ennyin múlik, és nem is nagyon volt humorérzéke.

– Leila, neked nincs humorod és nemzeti tudatod. Miért ne lehetnél te török? – mondtam neki egy hajnalon, mielőtt be-

fogtam magam a tejestaligába, mire megmutatta a lábát tövig, sőt azon felül, merthogy hurinak valóban huri volt, bár a Paradicsomot csak hallomásból ismerte, azt is többnyire az én számból. Minden lehető alkalommal megmutattam neki cserébe a törökverő nagy király lovas szobrát is, és mindannyiszor eszembe jutott Bálint, aki ősszel valahova mögéje nézett. Leila persze a jelképeket sem túlságosan szerette, mint a nők általában. Mintha égi kulcslyuk nyílt volna rajtuk át a semmibe, ahonnan az Isten lesi a szerelmeseket. Én azért mégis szavaltam neki, de csak miután jóízűen nekiláttunk egymásnak, és igyekeztünk minél többet felhabzsolni a másiktól. – Márpedig itt – intettem törököt-fogtam-nem-ereszt szerelmemet – vagy humor-érzéke, vagy nemzeti tudata legyen az embernek, mert ha nem, megbolondul. Az egyikkel harcolni lehet, a másikkal röhögni rajta. – Neki viszont egyikhez sem volt kedve; talán a zenetanári állásával együtt veszítette el.

Így telt tehát a nyár, forró méhében azzal a rejtélyes bizonyossággal, hogy őszire megérkezik Bálint is a köddel, amelyekben eltűnt. Néha megsimogattam a tapsifülesét, próbáltam érezni a lüktetését, szerettem volna talán újra meghatódni az élet ilyen egyszerű szörgomolyagba csomagolt értelmetlen jelenetésétől, de egyetlenegyszer sem sikerült. Egy falánk nyuszt tartottam az ölemben; Feszesen domborodott már enbőrében, és néha búzlott, mint egy csomag kiolvadt fagyasztott hús.

Szép nyarunk volt, de alig vártam, hogy véget érjen. Leila börmellényeket varrt, feketén, a nyúl hízott, én délutánonként Platón olvasása helyett a húsbolt mögött, a szellőző hűtőházban kártyáztam a középsúlyú hentessel, s közben kacagtuk, hogy hiába osonnak be a tolvajok az üzletbe.

– Maga szerint meddig tart? – kérdezte egy nap.

– A végéig – feleltem.

– Velem beszélhet – mondta -, én ismerem magukat, magyarokat.

– Nahát, akkor tudja – zártam rövidre a beszélgetést.

Hajnalban és alkonyatkor a növények, melléképületek és üzemanyag híján veszteglő gépkocsik hosszú árnyékát néztem a porban vagy az aszfalton, egyet jelentettek, és egyre nőttek, amíg eltűntek, de nem tudtam, hova, mert közben besötétedett. Nem sikerült elképzelnem azt a helyet, ahol az élet kisnyulak alakját ölti, és nem kell gondolkodni a szerelemről. Valójában Bálintot vártam, nem is őt, hanem a híreket felőle: hogy netán sikerült eljutnia. Valami olyan helyre, ahová az árnyékok is elmennek. Személyét nehezen viseltem el, de azért nem voltam elég magamnak.

Egyszer aztán, már ősz felé, megkeresett egy alak, megkérdezte, mit csinálok.

– Van egy bejelentetlen nyulam, azt simogatom.

– Azonkívül?

– Élek – mondtam.

– Tejet hord.

– Meg tornacipőt – humorizáltam.

Szerinte ő a néptanácsból jött, és állatnyilvántartó.

– Ezt a nyuszt felírhatja – mondtam. – Bertholt Brecht a neve, és nincs feketelistán. De jól nézze meg: ez nem disznó, ne kérje tőlem a húskvótát a maga tanácsa.

– Engem inkább a gazdája érdekel – mondta.

– Az most én vagyok. A maga tanácsa meg...

– Jó, na – integetett csitítva. – Hagyja a tanácsot.

A bemutatkozáson ily módon túljutottunk, megkérdezhettem, hol van a barátom.

– Sok barátom van – feleltem.

– A nyulas.

– Azt én is szeretném tudni.

– Megmondjam? – kérdezte.

– Maga ne – mondtam. – Maga csak kérdezzen, úgyse tudok semmit, amiről beszélhetnék.

Kék vászondzsekit viselő, jól megtermett férfi volt, nagyjából velem egyidős, csak rajta látszott, hogy velem ellentétben naponta borotválkozik, és hogy karriert csinált. Meg is kérdezte:

– Magának tanári diplomája van, miért tejhordással foglalkozik?

– Maga a megmondhatója. – Belenéztem a nyílt, nagy arcába, és semmit sem láttam benne a szemein kívül, de azért féltem egy kicsit, nehogy tényleg megmondja, miért is hordok én tejet, meg más miatt is. Érdekes arca volt: mintha függőlegesen kettévágták, aztán újra összeillesztették volna. Nem látszott rajta a forradás vonala, sem holmi ferdeség, de az ember valahogy tudta, legalábbis el bírta képzelni, hogy egyszer kettőbe metszették. Az egyik felét talán sokáig zárt edényben tartották egy polcon.

– Igyon egy pohárral – mondtam, s jó volt tudni, hogy Bálint mégiscsak „csinált valamit”, ha egyszer érdeklődnek utána. Megjött tehát a híre, akkor ő maga se lehet már nagyon messze innen. A mindentudó látogató bővebbet sejtethetett volna. – Megkínálhatom? Vagy szolgálat közben nem lehet?

– Nem szabad. De töltsön egy decit.

Kerítettem egy vizespoharat, félig töltöttem, koccintottunk, ittunk, közben egymást néztük, aztán a nyulat a bőröndben. Okos állat volt, nyomban produkálni kezdte magát a figyelsünkől. Mellső mancsai közé vett egy almaszeletet, és felágaskodott, szakasztott úgy, mint egy mókus, harapott kettőt-hármat, majd visszaereszkedett a hátsójára, s egyik lábával kapargálni kezdett, most éppen olyan mozdulatokkal, mint egy egyetlen kutya.

– Hát ilyen – mondtam.

– Igen – mondta csendesen.

– Hát, viszontlátásra – mondtam, próbaképpen.

– Ühüm – mondta.

Ez is a nyárhoz tartozott még, legalábbis odaillett, Leilának el se meséltem.

Telt az idő Bálint nélkül is, nem történt egyéb, csak idősebb lettem egy évvel, és a tömbházak közötti ágyasokból ismét behordták a zöldséget, amit meghagytak a járókelők. Egy hajnalban menyegzői társaságot is láttam az ablakból, amint letarolja a dróthuzallal elkerített ágyást, s a menyasszony felfogott fátylában viszi haza a folyós paradicsomokat, a vőfélyek meg kurjongatás helyett pisszegetnek.

Nehezen jutottam a nyár végére, mintha sorra össze kellene adnom a perceket, s ez lefoglalja az egész időt, amit éppen számolok. A vodkásüvegek falán fátyolszerű lepedék képződött, mögötte mintha az ital titokzatos eredetét láttam volna, egyebet semmit, még fehér egeret sem, pedig bőségesen ittam, aztán izzadtam tőle, s ettől még inkább utáltam magamat. A strandra nem jártam ki egyedül, a vízcsap pedig furcsákat böfentett csupán, Leilának begyulladtak a visszerei a sok gépeléstől, borogatni jártam át hozzá, nem egyébért, hálából viszont mindig félretette a krumpli- és zöldséghejat a Brecht nevű nyuszinak.

Leilával bizonyos értelemben könnyebb volt így: jó zaftosakat képzelegtem róla, és nem kellett beszélnem közben. Néha újból feltűnt a kátrányos-bársonyos mélység vagy magasság a távolban, csillogó fényes pontjaival, aztán elváltozott, és magamat láttam Leilával, abban a bizonyos úri hálórúhában, ezüstmeztelenül. Úgy valahogy, mint egy vibráló képernyőn a kísérleti ólomkamrát, melyben azt próbálják ki, milyen nemzetiségű gyereket hoz össze egy magyar és egy török. Szerettem volna, ha Leila valóban töröknek születik, vagy legalább annak vallja magát, és nem is csak a történelmi pikantéria miatt. Egy más nemzetbeli nő van olyan távolian titokzatos, mint a gyermekkori fényképünk.

Egész ősszel elvont voltam, és vázlatos. Persze, fölöslegesen

filozofáltam: elvontan nehezebb megközelíteni a meghatározatlan, sőt éppenséggel elvont pillanatokot, mintha körülraknám kővel vagy marcipánnal.

– Arany diót, mogyorót – köszönt rám Bálint karácsony előtt a nyitott ajtóból.

– Kihűl a ház – szóltam rá. – Így is beteg vagyok már. Betegesek a gondolataim: azt hiszem, meleg van idebent.

Erre mondják, hogy megemberesedett, mindenesetre embe-ribb formát öltött valahol, de én nem mondtam. Még olyannak érezte volna magát, mint amilyennek kinézett: szálás, inas ember volt most a „pápa fia”, amilyenek filmekben az egészséges, pirosposzgás birtokosgazdát mutatják, mielőtt végez vele a népharag. Most igazán érződött rajta, hogy messziről jött, nem mint előző alkalommal, amikor mintha a semmiből érkezett volna, csak mert valaki életre hívta. Figyeltem, miféle állatot varázsol elő meleg kabátjából: talán egy farkaskutyát.

Kiderült viszont, hogy egyedül van a bundájában, bár anélkül vékony egy alak, megmelegedve aztán határozottságot mutató merev szeme is ugrálni kezdett ide-oda, egyik tárgyról a másikra. Vártam, mikor veszi észre a nyulat, mikor kérdez legalább felőle, de csak arról mesélt egyre, hogy elakadt a vonatuk két állomás között a hóban, azt se mondta, melyik kettő volt az. Rejtélyeskedése és bőbeszédűsége egyaránt a gyöngeség jelének hatott, vagy csak én akartam ezt képzelni róla, készen rá, hogy istápoljam újra, és rászóljak, ha gyámoltalanul kicsordul szájából a leves.

– Elalhatok nálad? – kérdezte.

– Miért, megint keresnek?

– Á!

Megettük a mákos mácsikot, felfújtam neki a gumimatracot, letettem a bőrönd mellé. Á nyuszi már aludt, enyhén lüktetett a horpasza.

– Büdös – mondta Bálint, aztán mire behajtottam az első

oldalt Platónban, már ő is átcusszant a szagmentes álmvilágba. „Mert annak, aki gügye, van iskolaügye.” Az enyémet nem mondhattam el neki, meg aztán nem is kérdezte. Megfoghatatlan, szinte elvont dolog volt ez is, akár itt körülöttünk annyi minden, ez az egész, bizonyítékai nélkül létező világ. Mert „behívtak”, és „elbeszélgettek velem”, nagy általánosságban, hogy felidézni sem tudtam utóbb. Körmondatokban folytatott kioktatásom farkára aztán odabiggyesztették a konkrét felmondást valamilyen óriás sorszámot viselő paragrafus *i* pontja szerint, ami azt jelentette, hogy közös megegyezéssel bontottuk fel a munkaszerződésemet. Valójában sejtelmes volt a szigorú és szigorúan elvi jellegű előadás, már csak azért is, mert én képtelen voltam felfogni, mi köze kiseded tanári állásomnak az országos ügyekhez és az eszme tisztaságához, mai erkölcsünkhöz, amire szocialista és egyéb jelzőket akasztottak, de nem lettek érthetőbbek tőlük.

A nyúltartás kezdetén történt még mindez, s éreztem is, hogy egyképpen a nyúl felől fúj a szél, olyan szaga volt. Az én iskolaügyemnek vajmi kevés köze volt az ábécéhez, s azt sem hittem, hogy túlságosan érdekelne valakit, nemhogy a Szabad Európa Rádiót, amelyik azért egy felsorolásban mégiscsak bemondta. Három igazoló jelentést kellett írnom miatta. Este aztán eljött hozzám három szeppent szülő, és valami köszönetfélét rebegett lerekedve, merthogy csemetéik egyedül tőlem hallottak Arany Jánosról és a népvándorlás harmadik hullámáról, célozgattak rá, hogy nincs sok hátra, de azt nem mondták, miből, na, azt bírjam ki valahogy, úgysem a pénz a fontos, mert úgyszólván mit venni rajta, s közben ők is ráguvadtak a nyúlra a bőröndben, nekik is facsarta orrukat a szaga, és elégedett szusszantak, amikor rátettem az írásos párnát a telefonra.

Nem volt ezen sok mesélnivaló, mégis jólesett volna elmondani. Leila a saját iskolaügyével a tükörképemnek hatott, úgy-

hogy igyekeztem jó képet vágni hozzá. „Nem kellünk nekik” – mondta Leila. „Elbálintulsz te is, öregem” – mondtam én magamnak, aztán dunsztoltam a paplan alatt a humoromat s bánatomat hajnali,?.

Ezen a hajnalon suttogásra ébredtem. Ott ült Bálint a homályban a matracon, simogatta ölében a nyulat, és beszélt neki. Az a gazfickó meg sunyt füllel hallgatta, ahogyan engem is, olyan okosan és gyöngéden, már csak az hiányzott, hogy vizsonzásul vagy vigasztalásul visszamondja neki az én szívszagató történeteimet, vallomásaimat. Legszívesebben felnyitom ezt az élő húskonzervet és szőrmagnetofont, jól belepiszkálok, átállítom meleg, nedves vezetékeit. Veszélyes szerkentyű volt, el is képzeltem ott hirtelen, hogy zöld íróasztalra állítják egy rácsos ablakú alagsori irodában, és rendre lejátssza összes éji nép- és magamentő szövegeinket. „Mert annak, aki gügye, van iskolaügye.” Bálint meg tovább mondta belé a magáéé vagy mást. Elég sok utat megjárt mostanig, bőven szorult belt mesélnivaló.

Biztosan elárulta neki a rejtekhelyét is, ahol a kést feni. Közben a deszkabarakk nyitott ajtaján át, a száradni terített kapcák között a felhagyott víztározó kőomlásos völgyfalait nézi, a kiürített házakat és a fatemplomot, a szentülő napot, amint az ürbe vetíti, kiragadja e hazából a hegyeket. A földet megkerülő surló fényben minden alakzat, minden lény sorra mérhetetlen távolságokba jut, s valahol összeáll talán az újabb tenyészet: az árnyékvilág. Ott bujdokolnak az önfeledt bátrak, visszavágyakozva, testet öltetni készen, azért is nem találják meg őket soha, még hangágyukkal sem. Éppen csak beszélniük nem szabad. Magányosak mindahányan, csak tudnak s reménykednek egymás létezéséről, de nem ismerik az arcokat, neveket, nincs mit kizsigerelni belőlük, ha mégis csapdába esnek, amikor valós alakot öltve, éhesen lelopakodnak az első kantinig. Egyetlen névtelen sóvárgás mindenik.

Lehet, hogy egy nagyváros elrejtő kuszaságában kuporog, amikor nincsen itt, egy emeleti padlásszobában törökülésben koncentrálni, csurog róla a verejték az erőlködéstől, hogy megértse valamit, aminek összes adatait ismeri, de a jelentése titkos. Érti, hogy egyszer majd felhasítja a titok kék bendőjét, és boldogan beletúr ujjával a megemésztetlen maradékokba. Érti az egész testét, lényét: a rejtett mozgásokat és félelmeket, a vér lüktetését és a szavakat: él. Egy fogadalmat tett vegetáriánus átszellemültségével nézi a nyulakat és más lelkes állatokat.

Megtörténhet, hogy most éppen nőknél való szerelmes szavakat suttogott neki, amiket nagy sietésben és félénkségében nem mondott el az árra amúgy is értelmetleneknek. A céda nyúl meg valamiképpen a világmindenségbe közvetítette, talán a bélszatornáin át, amikkel az élethez kapcsolódott. Válasz egy mukk se, egy nyúlbugyó legalább.

Odakint önhittén és hatalmasan ragyogott az ég.

3.

Kitavaszkodtunk. A görgő Földön valahol elmúlt a soros forradalom, a polgárok elkezdtek kiirtani egymást és a szomszéd banán- vagy rizsföldjeit. A rádióból egyfolytában dőlt a festett vér, szövegekkel és teljesítményszázalékokkal elegyesen. Ilyen távolságból a lelkesedés és a harag nem volt egyéb, mint törpék tragikomédiája a rádiódoboz színpadán, betlehemes játék trópusokon és műhalál, de még erről sem tudtuk kideríteni: hogyan csinálják, miféle madzaggal kötik fel a gatyájukat. Akkora messzeségben már nem élt egyetlen disszidált rokonunk sem, hogy meggyászolhattuk volna legalább, ahogy egy hóshöz illik. Időtálló művirággal koszorúzva eltemettük viszont többségi orvos barátomat, aki azt mondta egyszer: – Ha tisztességes,

öntudatos állampolgár lennék, öngyilkosságot követek el. Sajnos; nem vagyok eléggé tisztességes. – Előbb még postára adta maradék barátainak a pénzét, amit részben az ő gyógyításukkal keresett, én is örököltem egy váratlan adagot. Kötőgépet vásároltam az égből hullott ajándékon, s a nap különböző lehetetlen szakaiban rángattam a karját, közben a becsületről gondolkodtam komótosan, merthogy jutott rá időm: Csernobil óta kifogyott a tej, az üres üvegeken átsütött a nap, a bumfordi csimaszok hasában hársfatea tartotta a meleget iskolába menet. Az út menti hársfákon mindenütt látszottak a tavaly óta megbarnult sebek, ahonnan leszaggatták az ágakat.

Aludni vágytam, idegbajt kaptam már a sok coitus interrup-tustól, mert Leila nem akart teán és akváriummi vitorláshalon tartott gyereket, a gumiipar meg óvszer helyett traktorkülsőre, futószalagra állt át, abba keverte a füstkormot, ami nem a házfedelekre és a hörgőinkre szállt ki a romos kéményeken. A vodka is égett ízt kapott, de azért bőségesen „vulkanizáltunk”. Nem volt már orvos barátunk, aki előtt szégyelljük májunk állapotát, amitől a humorunk is elfacsarodott, úgyhogy az ő örök nyugalma és fényességére ittunk néhanap.

Beszorultam a lakásba, néha azt hittem már, hogy a saját fejemben élek, lezárt szemhéjak mögött, s jó is lett volna elpanaszolni a skizofréniának ezt az ellentétét egy baráti szakembernek, de nem volt kedvem sorba állni, annyian vártak lelki malasztra a járóbeteg-gondozóban, a rémhírek szerint felrobbant gyógyszergyár termékei helyett. Gondoltam egy reggel, kapom magam, és vallásos leszek, ingyen gyónni járok, de ehhez is lusta voltam, hiszen a sekrestyék előtt is egyre nőtt a sor a hasonzorú, ám nálam fürgébb emberekből. A hithez amúgy is nagy lelkierő kell, célirányos lemondásféle, de állítólag megtérül. Kevés befektetnivalóm volt már, úgyhogy Isten is megmaradt metaforának: bűvös szüzi kulcslyuk a világegyetem nyilvánosházán.

Már a nyúl is rossz szemmel nézett, láthatóan öregedni kezdett, talán bánatában és szerintem idő előtt. Nem tudtam, mennyi a nyulak átlagéletkora, hiszen ritkán érik meg, de azért kötögetés vagy olvasás, Szabad Európa Rádió-hallgatás közben néha lopva szemügyre vettem. Aggódtam: miképpen számolok el vele, ha már nyilvántartásba vették. Kifakult a füle. Kezdett rücskös formája lenni, mint a dróton húzott, kitömött csalinak az agárversenyen. Félttem, hogy nem érem utol a végcélja előtt, márpedig leszámolnivalóm volt vele.

– Mit mondott neked akkor hajnalban? – tudakoltam tőle egy ízben, ugyancsak hajnaltájt. Zúgott a fejem a kötőgéptől, zöld pulóverekbe fülledt álmomban is egyre rángott tőle a karom, mintha egy kedves látomás után vagy éppenséggel a törökverő király lovas szobrának integetnék. A hajdani, egyéves dunsztolt köd is megvolt hozzá, abban meg rajta kívül nem derengett senki más, akinek kérdéseket tehettem volna fel. Én viszont kaptam néhányat. Ez alkalommal ketten jöttek.

– Hogy ityeg a fityeg? – érdeklődött naponta borotválkozó tavalyi ismerősöm.

– Áll.

Elkomorodott; időközben bizonyára előléptették, és ez ki-merevítette a kedélyét, akár a kanavászon, a ráömlött pálinka sem puhította volna fel. Elandalodva figyeltem fel viszont, hogy zakója alatt zöld pulóvert visel, amilyeneket én kötök a nap leghetetlenebb óráiban, és feketepiacon árulja egy volt tanártársam, de azért nem mertem szólni, hogy nem illik hozzá a kék nyakkendő. Némán guvasztottam tehát a szemem, néztem, amint társa sorra lapozza a könyveimet, kirázza szétcsapódó lapjaikat, aztán nem rakja vissza őket megszokott kedves helyükre, pedig jegygyűrűjéről és fehér ingéről ítélve rendszerető családfő lehetett este meg vasárnaponként.

A nyúlra rácsuktam a bőrröndfedelet, nehogy föbe kólintsa

egy repülő Schopenhauer vagy hasonló, mert bőségesen és elegyesen hulltak a polcokról. A millenniumi Petőfi Sándor végül fel is döntötte az asztalon a málnalekváros üveget, szép foltokban szivárgott szét a leve, de a három reggelire való okos massa benne maradt. Néztem a lassan mozduló pépből sorra kifehérlő magokat, annyi volt, érdessé vált tőlük a lekvár nyelv alakban kitüremkedő felülete. Szerettem volna megszámolni a magokat. A piros lé közben egy szomszédos ország alakját vette fel, ijedten elkentem, mielőtt átfolyik saját határain. Ragadt tőle az egész asztal, nem is ülhattünk le melléje tárgyalni, odakapott volna a könyökünk.

Meglehetősen sokáig tartott a dolog, mintha szobám sarkai, zugai álnokul megsokszorozódtak volna, bosszúból, mert ritkán takarítok, egy hosszú félóra múlva tehát felnyitottam a bőrönd fedelét, nehogy megfulladjon a nyulam. Kissé aléltnak látszott így is, kétoldalt a gyaluforgács-alomig lógott le fakó füle, akár egy üres szatyornak.

– Nem jött el érte? – kérdezte kedvetlen ismerősöm.

– Naná – mondtam. – Csakhogy nem adtam vissza neki.

Nagyon a szívemhez nőtt.

– Most hol van?

– Lila gőzöm sincs. Csak fehér. Maga nem tudja? Most talán már visszaszármaztatnám neki. Csak bajt hoz rám.

– A nyúl – mondta.

– Egyéb nem is – próbálkoztam, hátha bár a cáfolatából megtudok valamit. – Én egyedül vele foglalkozom.

– Növel nem? – kérdezte.

– Itthon soha. Ide nem jár senki. Egyedül vagyok.

– Pedig kell egy-két barát az embernek – mondta. – Higgye el. Hallgasson rám, jó, ha van egy-két barátja az embernek. Meg asszony.

– Olvasok – feleltem, s mutattam körben a könyveket. Egészen körbe kellett fordulnom már, annyifelé heverték.

– Szeretném, ha telefonálna nekem – mondta. – Hívjon fel, ha megérkezik, jó? Amikor eljön a nyuláért.

– Miért ne? – hümmögtem.

– Na, miért? – kérdezte.

– Tényleg – mondtam.

Kikísértem őket, kulcsra zártam utánuk az ajtót. Az előszobából olyannak láttam a szobát, mintha az imént költözni készültem volna, de félbeszakítottak.

– Miért ne? – kérdeztem, s belerúgtam a nyúlba, éppen megfelelő távolságra állt tőlem az összkomfortjában. Lábát felvetve arrább hengeredett, nekivágódott a bőrrönd falának, végül azért felállt, és megrázta magát. – Megegyeztünk? – kérdeztem tőle.

– Telefonálj! Miért is ne, te dög?

Ültem aztán egy könyvcsonón, az olyan ember testtartásával, aki képes megrúgni egy beteg állatot. A büntudatomat nem tudtam megbocsátani neki, éppen mert ő okozta. Egyelőre nem látszott rajta semmi ijesztő, még sértődöttség sem, pedig legalább ennyit elvártam tőle, de ez csak tűrte, ha fáj is neki.

– Jó neked – mondtam. – Szerencséd, hogy nem tudsz beszélni. Mert te aztán mindent elmondanál, amilyen vagy. Nemcsak segédszavakat meg idióta jópofaságokat mondanál te, hanem az egész világegyetemet elcsicseregnéd. Mert aki egyszer megszólalt, az már az egészszet elmondja. Kezdi a fellegen, s végül megmutatja a szennyesét, de még az iskolaügyeit is. Elvégre az iskolában tanulja meg, mit kell felelni, hogyha kérdezik, s azt is, hogy egyszer kérdezni fogják. Az iskolában nevelik meg, s a honvédelmi oktatáson, miközben markolja a fapuskát, s a nyúlketreceket rohamozza. Mert hanem a tanító bácsi kivágja a nyelvét, hallgathat azután, amennyi belefér.

Az asztról lekoppant a lekvárlé eleje, cakkos pöttyöt hagyott egy könyvfedélen, aztán lassan, ütemesen csurgott tovább, mérte az időt a maga ismeretlen mértéke, rendje szerint. Har-

mincig számoltam, akkor felálltam, vettem a kabátomat, hagytam, doboljon ott magának, amíg idejével együtt a végére ér. Leila nem nyitott ajtót, csak szuszogott vagy éppenséggel sírt mögötte, a kukucskáló lappantyúja sem mozdult el, hogy a kicsi torzképmet láthatná legalább.

– Ne félj – suttogtam neki –, nem találják. Tőlem kérdezték, merre lehet. Rólunk amúgy se mondhatna semmit. Ártatlanok vagyunk.

Kozmikus ártatlanság volt: határtalan, tehát semmilyen. Éreztem, hogy értelmetlen is. Közel hajoltam a kukucskáló-lencséhez, a szájamba, a nyelvcsapig láthatott volna, ott tátogtam egy ideig, meghallhatatlanul, és közben szégyelltem. Ilyen nagyon még soha nem mutattam meg magamat egy nőnek, hogy könyörögjek is neki. Mert most azt tettem, hogy hátha beenged és megmelegít, miközben odakint nem is volt olyan nagyon hideg.

– Júlia – mondtam –, csak arra kérlek, hozhassam ide a kötőgépet. Nincs engedélyem rá, és ezek meglátták. Elhozhatom?

Ha választanom lehet az érzetek közül, melyek visszajelezték, hogy egy hideg és koszos lépcsőházban állok kihűlt gyomorral, szemközt mindennel, amit egy zárt ajtó jelent: a szememre figyelek. Valamiképpen borzasztóan száraz volt a szemem, égett, éreztem rajta a vékony huzat hidegét. A második a csend érzete volt, mely soha nem lehet tökéletes, most is lökésszerűen elmozdította a torzító kisablak mögül a meleg remegés. Lefelé menet a lépcsőn a lábam fáj, bokámtól nyilallt fel a csípőmbé, felhasogatva az izmaimat, lent a háztömb előtt aztán észrevettem bal kezem kisujján a vércseppet. Nem tudtam, hogy kerül oda, de odaillett. Csak néztem szeppenten és kíváncsian, amint kisarjad, az úrból és álomból ismert gömb alakot vesz fel a bőrömön. Lenyaltam, olyan íze volt, akár a vaskés élének. „Egyszerűsödünk” – mondtam csendesén, de egy gyerek mégis megnézett.

Megéheztem. Nem a szokásos, természetes éhség volt, már csak a hirtelensége miatt sem, hanem az éhínség maga, nem is én, hanem a sejtjeim sóvárogtak, külön-külön. Olyanok voltak, mint a szikkadt homokszemek. Kissé hökkenten figyeltem magam: a testem váratlanul külön életet kezdett, meg is néztem elkenődött alakomat egy kirakatüvegen. Nem hatottam igazinak: középtermetű alak állt velem szemközt, borzolta egyenes szálú, hosszú haját, könyöke kimeredt. Nincstelenül, mint ki már a színeit is elveszítette, figyelt egy őseredeti vagy félkész emberforma, rám lesett. Révületes és ugyanakkor félelmetes volt, hogy abban a pillanatban, amikor megéreztem magamat, meg is kettőződtem, magányos azonosságom szemvillanása alatt eltávolodtam magamtól, és csak néztem. Eközben mindig körülfogott az a száraz szag – inkább érzet az is –, amely a szemgolyómon jelent meg először. Szétesek, ha megszólalok. Egyetlen szó véglegesen leválasztja, messze löki tükörképemet, talán a semmibe száll, hogy aztán sóvárogjak utána. Semmit nem sajnáltam annyira mostanáig, mint hogy most nincs számára időm, pedig azt sem tudtam, mit akarok tőle. Csak annyit, hogy sok időbe telik, amíg újra megtalálom.

Az is lehet, hogy egy próbabábu állt ott, téli hacukában a kirakatüveg mögött.

Otthon óvatosan kipakoltam bőröndjéből a nyulat, lágy hasa rásimult a tenyeremre. Épen, egészségesen billegett pár nyúl-lépésnyit járástól elszokott lábain, kocogtak nagyra nőtt karmai a padlón, aztán leült egy könyvhalom tövébe, és megszagolta. Később végigböngészte az egész lerakatot, mint ki új hajlékot keres. „Totyog a nyúl, füle konyul, bealkonyul” – mondogattam, miközben szétszereltem, pamutgomolyagok közé rakva becsomagoltam a kötőgépet, egyéb nem jutott eszembe.

– Isten áldjon – mondtam végül –, légy jó kislány. Vagy fiú.

A városban, hol ferdén nő a fű, kelet és nyugat felé, nem

találtam a helyemet; soha nem is volt talán. Egyedül az utca-sarkokon megforduló kis szél hatott ismerősnek az alkonyatban, a megroskadt boltívek alól jött, száraz hűvössége selyemköpenyek tapintására emlékeztetett, a verejték és a vér szaga kikopott már belőle, úgy hozta az illékony, légnemű múltat. Lelkesedéstől és mellbajtól lázas hajdani iskolamesterek bujkáltak a pincehomályban, országuknál nagyobb hatalomra vágyó fejedelmek haja lógott az ereszekon, a borostyán mellett. Két méter mélyen a múlt vas- és csontüledékei buktak ki a munkaárkok falából, vesztőhelyek földjén nőttek a tulipánok.

Annyi baj szakadt ránk, a történelemre gondolni nem jutott időnk, csak költészetként érzékeltük néha. Bennünk volt, zsigerileg, akár a szerelem, öntudatlanul és szótlantul, csak alkalom kellett nekünk és minden mai jövevénynek, máris feltört belőlünk, neveket, évszámokat suttogtunk vallomásként. Ki-ki saját vágyait hordozta múltjaként, és egymásnak mesélték el, ami belőle elmondható különböző nyelveken. Viszonytalan szerelem volt.

A hentes jutott eszembe, aki egyszer felnézett rám kártyái mögül. – Jó mélyre el vagyunk mi temetve, uram – mondta –, ezek meg még ránk tesznek egy lapáttal – fordítottam le magamnak két mondatát, és most éppen csak a helyzet hiányzott hozzájuk, amelyben igazak lehettek volna, az a délutáni, közös, éhes hallgatás a hűtőkamrában. A városba mégsem illettek ezek a mondatok, sem eléggé bölcssek, sem eléggé nyeglék nem voltak ahhoz.

Leilának, miután most már első csengetésre ajtót nyitott, és én szófogadón az előszobafogas alá állítottam a bőröndömet, azt mondtam zavaromban:

– Tudunk egy sereg dolgot, de sose jutnak eszünkbe. Szerinted is ferdén áll a kereszt a templomtornyon?

– Mosakodj meg – felelte. – Terítettem.

A fürdőszobában még mindig azon képzelegtem, hogy a múlt-ról, amit errefelé mindig történelemnek neveznek, nem jó hangosan beszélni mégsem; mintha éjszakai félelmeit, rémálmait vagy idegenségérzetét üzné el, aki erről üvölt; és hogy még csak nem is átélni kellene ezt vagy azt, hanem élni egyáltalán, mert-hogy közhelyesen egyszeri a létünk, valamint több nap, mint kolbász és így tovább – végül lassan lebeszéltem magam az ilyen házastársi ágyba illő éji bölcselkedésekről, azzal, hogy „itt szép lehetsz, de okos nem, itt most szeretni kell, de nagyon”. Úgyhogy altesti tisztálkodásba kezdtem sebtiben, szerencsémre ebben az órában éppen csurdogált a víz, másutt biztosan az egyheti pelenkaadagot és a vérfoltos piaci szatyrokat mosták. „Siralomházban mosd' a rab, legyél, babám, te boldogabb.”

Országos gondjaim közepette viszont nem találtam a törülkőzőmet, házikabátnak használt, vedlett kék munkaköpenyem is hiányzott a fogasról. Baljóslatúan, szemérmetlenül meredeztek a meztelen kampók a betonfalon. Történt itt valami, miközben én a történelemmel foglalkoztam a főtér környékén, a király lova farkánál, vagy éppenséggel az foglalkozott velem. Kihúzzuk a lábunkat egy kedves helyről, nyomunkban máris más rendbe újra összeáll minden, akár a levegő, amit haladtunkban egy pillanatra széthasítunk. Szép dolog, mondhatom.

– Tudod te, miről beszélnek mifelénk legtöbbit az emberek vacsoránál? – kérdeztem Leilát a szobában. – Az ellátásról, a történelemről és a szarról.

Leila ünnepélyes volt, vagyis komor, mint kelet-európai szokás szerint a népség, katonaság, ha nagy döntésre jut. A mákos mácsikot is örökölt családi porcelántányérban adta fel. A fecskefarkú zongorán ott állt az egész készlet, lágy árnyékokat kent rá a gyertyafény. Ugyanazt a külföldi gyertyát égettük karácsonykor, áramszünet esetén és halottak napján, a töröknek, magyarnak kinevezett ismeretlen őseink sírján, de ilyen szerelmes ünnepeken is.

Késsel-villával ettük a síkos tésztát, akár egy nagypapa születésnap vacsoráján a hét fogást, remegve szállt gőze a hűvös szobában, beletartottam az arcomat. Egy idő után a csendben az az érzésem támadt, hogy Leilának valóban van egy gyereke, vörösesszőke kisfiú, barna szemekkel, és egy árnyékban maradt, rejtett zugban guggolva figyel bennünket, attól vagyunk ilyen ünnepélyesek és kissé titokzatosak. Nem beszéltünk, pedig kellett volna, mondhattam volna legalább annyit: köszönöm.

Azaz asszony az asztal túlfelén már nem viselte el a szavakat, túlságosan sokat hallott, és kevés hasznát látta, csak megfélemlítették. Úgy ült, mint ki régi nevét is visszaveszi, és leveti az újat. Most megint Júliának hívták. Kedvemért hosszúra leengedett haját szoros kontyba kötötte, halántékánál ettől megfeszült a bőr, látszottak kék erei, látszott magasba törő nyaka is. Feje előrebiccent, így felülről láttam szögletesen domború homlokát és tág orrcimpáit, kibuggyanó alsó ajakát és a nyelvét, amint a tészta után nyújtja: kimutatkoztak az összes részletek, alakja mégsem állt össze ölelhető egésszé. Lassan, mintegy mellékesen letolta válláról a kék ruhát, kibukkant belőle rendre előbb a válla, majd a melle, végül dereka is. Letette a kést, kihúzta jobb karját a ruhából, aztán a villát koccantotta a tányérhoz, kiszabadította bal karját is, meztelenül evett tovább, szép, súlyos mellei minden mozdulatra megrezzentek. A szoba hűvöseben kifehéredve kiütöztek bőrén a kis tornyok, emlőbimbója megmerevedett vörös holdudvarában.

Nem mertem megérinteni, pedig karnyújtásnyira volt. Tudtam valamiképpen, talán a mozdulatai sugallták, hogy most egyfajta értelmetlen leckét kapok: együtt van minden eddigi életemhez, az étel, a női test és a gyertyafény is, s biztos voltam benne, hogy nemsokára italt tölt, mert a viláért meg nem szólalna, hogy én töltsek. Bal kézzel nyúlt az üvegért, nem azt néztem, hanem őt magát. Idegenszerűen színpadias volt az

egész, mégis borzalmasan valóságos: akár egy misztikus élmény.

Felém emelte kristály poharát, bénán hozzákoccantottam az enyémet.

– Isten éltesen – mondta, mintha születésnapom lett volna, s ő majd ajándékot ad. Megláttam a szemét is végre: barna íriszén a világosabb, sugaras csíkokat. – Na? – emelte meg az állát.

– Köszönöm – mondtam ki végül.

Ittunk. Nagy mélységbe csurgott le bennem a csillogó ital.

– Ide figyelj – mondta. – Figyelj rám egy kicsit. Én nem fogom végigcsinálni. Nem akarom figyelni, feljegyezni, mit beszélsz, mit rejtegetsz. Nem félek nagyon, de nem akarom.

– Ártatlan vagyok – mondtam.

– Tudom. Ölelni is ártatlanul ölelsz. Csak magadért.

– Neked sincs mit vesztened.

– De igen – mondta komolyan. – A szüzességemet. Úgy érzem, nézik, amikor ölelkezünk. Ez így bűn.

– De hát nem kerestek semmit. Csak jöttek, szétszedték a lakásomat, de nem kerestek egyáltalán semmit.

– Nem akarlak figyelni – mondta.

– Eddig se figyeltél rám.

– Igaz – felelte. – De szerettelek.

– És már nem?

– Lehet, hogy egyszerűen nem bírom tovább – mondta.

Kimentem, álltam egy kis ideig lihegve a fürdőszobában, aztán megnéztem arcomat a tükörben, és akkor eszembe jutott, hogy mi a baj. Felkészült erre a beszélgetésre, azért volt olyan hamis és tragikus, olyan őszinte és csinált. Elképzeltem, hogy a nehéz fiúk távozása után ott gubbaszt a bezárt ajtó mögött, miközben én tébolygok előtte, és megtervezi a meztelenségét, a mozdulatait. Megmosdik, levágja a körmeit, éppen százszor végigkeféli a haját, és lerövidíti a mondatait, míg végül nem

marad más, mint a szokásos színpadi közhelyek, egyféle kivonat, mely eltakarja a melegen lüktető, természetes zűrzavart. „Egyszerűsödünk.” Előszedte, sorra letörölte a nagyanyai porcelánokat, kistányérra állította a vörös gyertyacsonkot, lassú mozdulatokkal elrendezett mindent, és talán arra gondolt közben, hogy végleg elutazik valahova, ahol soha többé nem találkozik szigorú és udvarias látogatóival, és hogy sose lesz elég pénze vagy bátorsága akkora úthoz. Úgyhogy szerette volna földhöz vágni a levesestálat.

– Hát így – mondtam a tükörképemnek –, most mehetsz vissza a nyuladhoz.

A szobában visszahúztam vállára a ruhát, betakartam megtört ívű, gyönyörű hátát. Puha, mégis érdes volt a bőre, talán a hidegtől.

– Nem állhatom az értelmetlen áldozatokat – mondtam. – Nem akarlak ápolni.

– Szeress – mondta, nyögte inkább, és bőrvarrástól érdessé vált zongoristaujjjaival megérintette az arcomat.

– Na jó – mondtam. – De hallgass.

Hozzányúltam, belém kapaszkodott, és magával rántott. A szerelmet rég látott asszonyok rémült érzékenységgel rándult össze a bőre a hajlataiban, ugyanakkor, mint ki csak magára figyel, egymaga feszül meg és ráng felforrósodva, még a szemét sem hunyta le szokása szerint: rám meredt, sürgetett és várt feszülten, hanyatt elterülve a padlón, akár egy műtőasztalon. Szájon csókoltam, elfordította a fejét, borostámba ragadt a haja. Hasát magasba lökte, szétvetette tagjait a szőnyegen, és hirtelen megmarkolta az asztal lábát. Odafent, ismeretlen magasságban megzendültek az ünnepi tányérok, evőeszközök. Elengedtem a vállát, letenyereztem melléje, de ekkor hirtelen kétségbeesetten összerántotta két karját, magához szorított, hátamra kulcsolta a kezeit, és megéreztem, hogy síkossá válik a

bőre. Ráejtettem a fejemet, felvillant előttem a bársonyos-kát-rányos sötétség, a csillagtalan, önmagától ragyogó úri bugyor.

– Te kurva – mondtam, de talán nem is én, csak hallottam a hangomat. Ketten hevertünk ott, megszámlálhatóan; megszíról, egy bujkáló kisgyerek szemével nézve értelmetlenül kificomodva.

Megsimogatta hátracsuklott fejemet, aztán arcomra húzta a hajam.

– Az elején is így jártál velem – mondta gyöngéden.

– Nem emlékszem – mondtam. – Semmire.

– Erre sem fogsz emlékezni, ne félj – suttogta. – Egy másik asszony kell neked. Aki örülni tud és nem fél. Neked talán más itt a dolgod, mint nekünk. Menj, és csináld végig, de egyedül, ha kibírod úgy. Nehogy eláruljon valaki.

– Minek hiszel te engem?

– Jó kisfiúnak – mondta.

Képtelen voltam rá figyelni, tompán ültem a szőnyegen. Az apja ravatalát nézi úgy az ember, ahogyan én egy kimarjult papucsot az asztal négy lába között. Szemérmetlenül feküdt a szekrény előtt, őrizte a láb kihült nyomát.

– Ne sajnáld olyan nagyon magadat – szólalt meg. – Én úgylis csak ürügy voltam neked, hogy eljuthass valahová.

– A világmindenségbe, mi? – kérdeztem. – A jó francba. Mikor még egy nőt sem...

– Ne! – mondta. – Most biztosan máshova kell elmenned.

Szétmeredő térdekkal állt fel a szőnyegről, csúnya, nehézkes mozdulatokkal indult a fürdő felé, útközben mondta:

– Ne légy közönséges. Egészséges vagy, kicsi, bárkinek tanúsíthatom, ha kell. És hát, manapság fő az egészség.

Tudhattam volna már annyit a világról, hogy az ilyen értelmetlen és cinikus mondatok a búcsúzáshoz illenek, sőt egyenesen azt jelentik, ahogyan a gyöngéd semmitmondások is. Kegye-

letesen kegyetlenek vagyunk ilyenkor: megpróbáljuk elrontani, amit eddig szépségesre felépítettünk, mintha ezzel könnyebbé tehetnénk az összeomlást, pedig csak elrútul tőle. Talán ő is azért cammogott esetlenül, elgyötört testtel, be az ajtó mögé, hogy ne sajnáljam a csúf veszteséget.

„Örök a lelki béke, de a végnek sosincs vége.” Tébláboltam a bútorok között, aztán a komód jobb oldali kis fiókjából elővettem egy ünnepekről maradt szivart, meggyújtottam a saját tócsájában álló gyertyacsonk lángjánál, végigszívtam ott egyedül, elnyomtam a tálkában, és mélyen beszívtam a bűzét; Leila még mindig nem érkezett vissza a fürdőszobából.

– A kötőgépet azért itt hagyhatom? – kérdeztem az ajtón át.

– Ne haragudj, kicsi – mondta. – Igazán, ne haragudj.

Fülön fogtam a bőröndöt, visszavittem a nyúlak. Épp jókor, mert szabadjára engedve megrágta a könyveket. Válogatás nélkül.

A könyveket csak másnap raktam vissza a polcra, akkor este undorodtam megérinteni még a fedelüket is, nehogy idegen kéznyomokat tapintsak. Meg aztán mi közöm volt már nekem a bennük terjengő, kiagyalt világmindenséghez? Annál többet ért az anyaguk – el is adhattam volna. Feküdtem a meleg ágyban, és egyszerre elfogott a vágy egy nő után, éppen olyan váratlanul, mint hevesen, nem bírtam elaludni tőle. Egyedül voltam, magamon kellett segítenem. A nyúl mindvégig nézett a bőröndjéből.

4.

Azon a nyáron sikerült szert tennem egy ananászkonzervre. Ütött-kopott, koszlott címkéjű dobozáról nem tudtam megállapítani, honnan származik, mindenképpen olyan déligyümölcs-termelő országból indíthatták útnak, cserébe a mi trak-

torainkért, ahol a forradalmakat nagy szalmakalapban vívják. Mostanában a rádió szűken közvetítette át az effélét a mi kánikulánkba, talán azért, nehogy kalap híján, felforrjon tőle a fejünk – mondtam a hentesnek a hűtőkamrában.

A dobozban végül nem találtam mást, csak körgyűrűs ananászszeleteket, nem is tudom, mi egyébre vártam. Nincs a világon olyan import rozsdamentes holmi, nemhogy papírlap, ami kibír ekkora utat az édes lében.

– Döntöttem, zsidó leszek – fogadott a hentes a hűtőkamrában.

– Azoknak rém bosszúálló az istenük.

– Épp azért – kacagott –, mi az hogy! Az nem felejt.

– Nem magának való az Isten – mondtam. – Maga túlságosan sok véres húst látott ahhoz.

– Fiatalkoromban – tódította a bölcselmi tréfát.

– Mit akar? – kérdeztem. – Azt reméli, hogy ellátja kóser hússal meg izraeli konyakkal a hitközség, vagy hogy kifizetik a tarifáját, és kitelepülhet a Szentföldre?

– Nagy ravasz maga – intett felém a késével, amit naponta újra fent, nehogy rozsdát fogjon. – Tudja mit? Vegye feleségül a lányomat, akkor maga is velünk menekülhet a jó meleg vidékre. Csak imádkozni megtanuljon addig.

– Beáll maga is kisebbséginek? – kérdeztem.

– Hátha akkor engem is eltart az állam.

Viccelt, persze, nem is volt lánya, csak egy kövér felesége, aki minden reggel átfésülte tar fején a maradék hajtincseket egyik oldalról a másikra. A hentes diplomataféfével érkezett munkahelyére, s ott nem tettünk egyebet naphosszat, mint kártyáztunk döngben, és vicceket gyártottunk, de csak egymásnak mondtuk el. Mások is így lehettek vele, de azért léket kaphatott valahol a titok, mert a rémhírek sebességével szaporodtak a mókák városszerte. Az országos átlagot nem ismertük.

Egyetlen barátom jó tréfának tartotta azt is, hogy kezdjünk pulóvereket kötni a mészárszékekben. Majd beindítjuk a hűtést, helyben kipróbálhatjuk a munkánkat, hogy milyen meleget tart. Úgyis jön a tél, már mindenki arra spórol, olajshordókból barkácsolják a kályhát. A kötőgép kihasználatlanul állt a sarokban, műanyag rekeszek, rongyok alatt, messziről sejtethően olyanformán, akár egy bujdosó betyár citerája.

– Ide figyeljen – pöcköltem tovább a mókát. – Nekem mindig igazam van, meg szerencsém.

– Meg nyombélfekélye.

– Most bezárták, illetve átalakították az iskolát, ahol tanítottam. Még jó, hogy engem idejében kirúgtak, hanem most a többi elcsapott tanárral kellene innom bánatomban. Így meg idejében beletanultam az üvegmosásba.

– Üveget eddig csak a cigányok gyűjtöttek – mondta.

– És mi a különbség?

Megsaccolta a kérdést, mint egy régen madárlátta felsálszeletet.

– Nem sok – állapította meg végül. – Maguk is vándornépek voltak.

– Még lehetünk – nyugtattam meg. – Ide süssön – mutattam neki a disznó kiszínezett tarka ábráját a csempefalon. – Szakasztott Európa térképe, a csülkei nélkül. Különféle színűek rajta az országok. Itt a tarja, ott a comb. Né, a karaj, né, a fej. Egy lény az egész, maga mégis mindig másként kanyarítja ki az adagot, mint ahogy mázolja van.

– Fiatalkoromban, bizony – mondta újra, és bólogatott hozzá. – Az egyszer szent, hogy nem az írás szerint élnek a népek – tette hozzá, mert azért ő is értette a csíziót.

– Már én igen – ugrattam őt vagy magamat. – Beírtak egy *i* betűt az iratcsomómba, azóta attól koldulok. Én vagyok a pont az *i*-n. Közös megegyezéssel felmondunk egymásnak. Elcsaptam az államot.

– Ne tessék ilyent beszélni, nem szabad – mondta, és komoly képet vágott hozzá.

– Mert hanem mi lesz? Nincs már ahonnan kirúgjanak, ha csak nem az országból.

– Történhet nagyobb baj is annál.

Derengett, hogy egyszer még igaza lehet, de nem tudtam lemondani az élcélődésről, dőlt belőlem a hülyeség, mint haslövés után a rondaság a kiszakadt bendőből, éppen olyan ocsmányul és életveszélyesen.

Így teltek nyári délutánjaink a hentesbolt hűtőkamrájában, békés egymás melletti elbutulásban. Reggelente üveget gyűjtöttem – a tejhordás zárlata óta kinnfelejtett palackokat szépen elcsórtam a régi kliensek ajtója előtt, vagy lelkifurdalás nélkül elkunyeráltam, azzal, hogy ezután zacskóban hordom a reggelirevalót –, s a hajdani kézikocsin hordtam kimosni a városzéli patakra, a cigányok meg nagyon néztek a szekérkóber alól. Ők profi módon gúlákba rakták az üvegeket a mezőn, én inkább a füveket néztem. Éppen úgy nőttek, mint bárhol a világon, de ezeket szinte szerettem. Se jobb, se más dolgom nem volt. Lehugyozhatták a kalapos dáadék, én tudtam, hogy bizonyos napállásnál, úgy reggel kilenc óra tájban a fűszálak árnyéka rejtélyes, mégis ismerős szövevényt ad ki a morzsalékos földön, amit érdemes látni. A hangyákat is elhessegettem volna közülük ilyenkor a hideg patakvíztől vörösre mart kezemmel, ha jut rá időm.

Délelőtt azonban a könyvtárba is el kellett mennem egy hamisított belépőjeggyel, amin az évre igazítottam diákkori adataimat, hogy aztán valódi adatokat keressek a könyvekben, melyek nagy részét zárt osztályra utalták át, akár a közveszélyes örülteket. Tisztában voltam azzal, hogy ez a tallózás veszélyesebb, mint hasznos, ráadásul hogy nincs mit kezdenem az adatokkal, még azzal az új érvrendszerrel sem, amihez végül kö-

vetkeztetésként elvezettek, éppen azáltal, hogy ellentmondtak egymásnak és a vágyainknak. Azt is megtanultam így, hogy nem lehet jogokat kérni történelmi vagy akár népszerűségi számadatok nevében, s a múlt titkos könyvekben idézett részletei nem nagy érvek a mai létezéshez, hiszen egyetlen ember sorsát elrontani éppen akkora bűn, mint ha egy népet térítenék el a természetes útról. Nyilatkozatokkal pedig nem sokra megyünk, legfennebb nem értik meg a nyelvet, amelyen el se mondjuk. Nem szabad hagyni s elfogadni sem, hogy csupán törvényekbe foglalt változó vágyak szabják meg az ember helyzetét vagy akár méltóságát, azokból kikerülve vagy megfosztva tőlük aztán semmi, esetleg alattvaló és állampolgár, de még síró csecsemő sem lehet igazán.

Ezt és hasonlókat meséltem aztán, amikor esténként leültem szemközt a nyúllal, elkezdtem várni Bálintot és néha Leila-Júliát, aki egy ízben már enyhe biccentéssel fogadta köszönésemet az utcán. Sápadságát rúzzsal kipirosítva jött velem szembe, s egyetlen rendőr se tudta, hogy titokban varrt bőrmellényeket cipel műanyag szatyrában. Senyvesztő szenvedése megnyugtató, mert miattam gyötörte, és nem hagyott helyet másnak mellette. Ugyanakkor idegenszerűvé alakította, mintegy kiszárította a zamatát, a régi Leila elkent vázlatává csupaszíttotta, akit egyedül én tölthetek meg élettel.

Valójában csöndben, szótlánul akartam ülni megmaradt otthonom sötétjében, csakhogy nem bírtam, valami dühödt beszédkényszer vett erőt rajtam, s magamban beszélek, ha nincs ott a nyúl, alibinek.

Gondoltam is, hogy ezután író leszek, ha már a vallás révén nem sikerült megfognom Isten lábát, ismertem is az íráság egész irodalmát: hogy önmegváltás, közügyi szolgálat, a cselekvés eszköze és más szép egyebek, jól hangzott mindenik, szükségem is lett volna valamelyikre, hogy felcímkézzem vele

erjedő zűrzavaramat, végül azonban megmaradtam a nyúlnál és a várakozásnál.

Mit mondhattam volna, amit a többiek nem tudnak, olyasmikről, amikben nem hisznek, azzal a botor és önhitt reménnyel, hogy jólesik hallaniuk legalább? Meg aztán nem voltak történések, az egyöntetű pépből pedig nehezen merít író kristályos, gyémántkeményen hasító darabokat. Lehet, hogy csak a tehetségem hiányzott ahhoz, hogy meglássam a csomópontokat, a tragédiákat. Én csak kátrányfolyót láttam, némán lüktető felszint és felhasítva ugyancsak felszínesnek ható zsigeri, otthon a nyulamat. Irodalmunk java is csak virágmintákkal csipkézte ki az általános eszményeket, hogy holmi honi valóságra lássunk át a réseken, vagy célozgatott. Aludtam volna inkább, ha tudok.

Bálintra vártam, és tudtam közben, hogy szokásuk szerint előbb szigorú hírhozói jönnek. Csakhogy késtek, és a hentesen kívül nem akadt, akinek élceimet elmondhattam volna legalább. A nyulat csak komoly vallomásokkal traktáltam, és gyöngéd értekezésekkel a létezésről, valamint a zöld fűről, melyekben a városban ferdén, kelet és nyugat felé dőlve nő, tövén pedig megtapad a fejedelmek és nyomdászmesterek vére. Megviselt a várakozás, egyre gyűlt bennem a mentség, magyarázat, amit az első kérdezőnek elmondok, sőt legtöbbször sikerült egyből kimondhatóvá lekurtítanom, hiszen tudtam, hogy egy hosszú mondat közepén elfulladna hangom az idegességtől, nem érné a széle a hosszát. Tükör előtt próbálgattam a szerepemet, amíg elmervedett az arcom, és keskeny lett a mosolyom. A kezem izzadt, és a nyúl bundájába töröltem, kissé babonásan, nehogy észrevegyék rajtam az izgalmat, ha látogatásukkor mégis parolázunk. Hozzá beszélve gyakoroltam a szöveget is, amit annyira tudtam már, mégpedig több változatban, hogy egyetlen vakkantás felidézte bennem az egészet, a hozzá vezető gondolatsorral és az elhallgatott részletekkel együtt, így aztán

fölöslegessé vált lassan a beszéd, nem tudtam mit mondani neki, kódoltam a vallomásomat. „Mekk-mekk-mekk” – ez volt az egyik. „Uuu!” -hangzott az ordasabb változat.

A folyó mentén lejött a hegyekből az őszi köd, betakart s vitt, amit lehetett. Feleannyinak látszottunk, egyedül a csend terebélyesedett. A város, természetellenes módon, valamiféle természeti alakzattá vált, hideg, nedves, iszamos lett, pangó tenyészet, fellebegő indákkal. Az eget nézni se maradt kedvem.

– Unom már a bánatomat – vallottam be a nyúlnak. – Kezd nevetségessé válni ez a reményvesztettség. Mit szólsz hozzá? Kerítenünk kellene egy nőt legalább, láss végre valami érdekeset is. Bár lefogadom, hogy pont olyankor kopognak be az ablakon szigorú látogatóim, amikor a legjobb vele. Más hely pedig nincs, ahová ellehetnék. Hát akkor inkább politizáljunk, ha már úgyis mindegy, mi visz el: a mélakór vagy a rendőrség. Igen ám, de harcban az ember rögtön vezérnek képzelet magát, és hol itt a hadsereg, ha mindenki zászlósúr? Az sincs, akivel összeküzdöm, picike.

Tény és talán való, hogy az utcán sem láttam egyetlen szabad-sághóst, pedig úgy bámultam az arcokba, egy szürke árnyalattal sápadtabbá váltak a merő nézésemtől. Vagy éppen ellenkezőleg: magányos hősként pörgött fel a szíve mindeniknek, ezért nem rítt ki senki sem.

A nyúl viszont virult, még a társat se nélkülözte, talán mert nem kapott rá, nem kóstolt bele senki másba. Az én tompaságomba még bele-belesajdult Leila, és kezdett beteljesedni az igaza: elfelejtettem, kikopott belőlem a kudarc, csak a gyönyörűségekre és a lehetséges vadságokra emlékeztem, de azokra aztán úgy, akár egy öregember vagy hadifogoly: megcsúnyulva és rigolyásan, de még szerelemre képesen és sóvárogva. Félúton összezavarodtam, ha szabadjára engedtem a képzeletemet. Anyaga híján elég szűkös hatósugara maradt, nem is ragadott

el holmi trópusi forradalmakba, inkább belém sűrűsödött tőle az egész tespedő, lassú zűrzavar, amiben éltem.

Egy reggel arra ocsúdtam, hogy jelmondatokat fogalmazok, rövid, feszes, álombéli felkiáltásokat; egy gyerek karácsonyi guminyomdáján ki lehetett volna szedni. Előbb csak régi rigmusaim ritmusa buggyant fel ütemesen, üresek pöffenve, aztán szavakat kezdett egyberázni, hogy végül valamelyes értelmet is kiadtak együttesen. Szlogenjeimből hiányzott minden nagy pofájú „éljen a...”– és „harcra fel”-szerű buzdítás, mert amúgy őszinte szívvel kicsit önmagam ellen is uszítottam volna, ideértve az összes nagyüzemi és maszek jelszókészítőket. Nem találtam alkalmasnak a „le a...” kezdetű követeléseket sem, minthogy ettől általában az alja kerül felülre végül, tehát nem volt könnyű dolgom. Mire egészen felébredtem, és kiültem az ágy szélére, tudtam már, valami olyant kellene összehoznom, ami jól hangzik az üres hentesboltban vagy az ipari plakátokkal teleragasztott iskolafolyosókon, kivilágítatlan tömbházlakásokban, netán egy templomhajóban, és ne is kelljen bömbölsre kiereszteni hozzá a hangot. Túlságosan nagyigényű vagy bonyolult voltam, ugyanakkor egyre ott motoszkált bennem, hogy az ilyen puskalövés-erejű és -pontosságú igazságok nem magánlakásokban pattannak ki, nem is tojásfejekből, hanem a kiút-talan helyzet, az életveszély adja vérgőzös birkapásztorok és halálra szánt ácsok szájába. – *Merde!* – kiáltottam tehát én is az egyetlen ismert francia szót, és éppen telibe talált.

Megcsörrent tőle a telefon, éppen gyomorszájon kapott el a hangja. Hónapok óta némán állt helyén a készülék, mintha elvágta volna a vezetékeit, de a hímzett párnát azért rajta tartottam, nehogy idő előtt végighallgassák nekik szánt belső monológjaimat. Most belekezdhettem volna, mert végül is eljött az ideje, telefonban talán könnyebben is megy az ilyesmi. Naponta borotválkozó ismerősöm keresett.

– Találkozhatnánk? – kérdezte mély és lány hangon, akár a vízfolyás.

– Na, végre – mondtam. – Idejön? Hűtöm a sört.

– Inkább mosdassa meg a nyulat – mondta.

Végül egy címet adott meg, ahova másnap délelőtt tizenegyre – nem is nyolcra, nem is négyre – nekem kellett elmennem. Tömbházlakás címének hatott, az összes számokkal és betűjelekkel, mégpedig valahol a közelben, egy hangágyú hatósugarában.

– Mekk-mekk-mekk – mondtam a nyúlnak. – Vagy: uuu?

Bambán és kedvesen pillantott vissza. Az elbutulás jelei mutatkoztak rajta, a pusztán önmagára figyelő, önző egészség tüneteivel párban, akár egy megszállott testépítő sportolón. Ettől viszont valamiképpen egyszerűbb lett, szinte megható: ő maga, a nyúl, simogatni való háziállat, akiből én elméleteimmel magnetofont vagy törülközőt akartam idomítani.

– Netán: cin-cin-cin? – kérdeztem tőle.

Jegyzetlapjaimat mindenestre előbb szabályos negyedalakra hasogattam, megkevertem, akár a kártyát, majd nyolcad, harmincketted kis csomagokat készítettem belőlük, amíg bele nem fájdult az ujjam. A fecniket végül beszórtam a fürdőkádba, és estére, folyamatos kavargatás mellett tintáskék, vizezett alvadt-tejszerű péppé áztak. Színpadi kellékeket, disznócomb, hússágot, esetleg bohócmaszkot kasírozhattam volna belőle, ha elég ragasztóm van, akár papírszobrot állíthattam volna a gyávaságnak a szoba közepére. Nem szégyelltem a rettegésemet, össze is szoktam vele, mint pórul járt vasutas a falábával. Életfogytig tartó gyógyíthatatlan állapot volt, nem volt hova kilépnem belőle, éppen csak érzésteleníteni lehetett időnként: szerelemmel és alkohollal, de mostanában ez a kettő is hiányzott az éléstáramból. Merthogy inni se mertem, nehogy másnapos reszketegségben találjanak.

– Látod, látod – világosítottam fel a nyulam-bulamat –, az ember ijedtében patetikussá válik, és szavalni kezd. Sose ment a fejembe ugyan, mi a felemelő abban, hogy a papírmasszát kavarja az ember a hideg lében, amíg regényt nem formáz belőle, hiszen nem valószínű, hogy ilyen fennkölt szerepre tolt ki a világmindenségbe az anyánk. Arra születünk, hogy önmagunk legyünk. Igen ám, de a bőrkötésű irodalom és a mozi elrontott bennünket: elképzelni sem akarjuk már, hogy ágyban, párnák közt fogyunk el, lassan, akár a gyertyaszál, és egy heveny képzavar folytán inkább kiállunk a papírhegyek szirtfokára a tériszonyunkkal, hadd lobogtassa mellünkön feltépett, vérfoltos fehér ingünket a történelem vihara. Amiért is holnapi vallomásunk fedőneve és alaphangja: saskeselyű-rikoltás lesz. Viiij-viiij-viiij! Feltéve, hogy hagyják. Elvégre arra a szó szerint pofonegyszerű kérdésre: „hogyan ityeg a fityeg?”, vagy „hogyan él mostanában?” mégsem kiálthatom válaszul, hogy „éljen a szabadság!”

Kimertem marokkal a szotyós pépet a fürdőkádból, és hosszas tépelődés után, jobb híján lapos darabokat préseltem belőle. Tudvalévóleg, a Czuczor-Fogarasi-féle nagyszótár szerint is, a tehénlepény foglalja el a legkisebb helyet a világban, és legnagyobb okossága, hogy mindig lapjára esik. Ezután gondosan megfürdöttem, mintha szerelmes légyottra készülnek másnap abban a betű- és számjelű lakásban, meleg alsóneműt készítettem össze, ahogyan az hagyományosan dukál ilyen beláthatatlan alkalmakra. Kiskoromban a Duna-csatornához jutott el az ember egy ilyen látogatás végén, kényszermunkára, nagykoromban ugyanoda. Ifjúságom, ily módon, egy víz közé esett – mórilkáltam magam a nyúlak.

– Miért? – kérdeztem aztán tőle az éjféle szellemórán. – Hiszen egyetlen államtitok közelébe sem engedtek, hogy elárulhatnám. És kinek, Berthold? Kit érdeklünk mi olyan nagyon?

Mi az a rejtélyes tudomány, amiről többet tudok, mint amit mindenki tud? Mitől lettem olyan fontos, hogy a drágán szerzett pénzemen, az adómból külön embereket fogadnak ellenem? Mitől ríttam így ki? Csak mert rám hagyott az első, a szíved szerinti gazdád? De hát te nyúl vagy, nem igaz? Érzik rajtam a tapsifülesszagot? A fajtám büzlik talán?

Kiizzadtan visszabújtam a fürdőkádba, az elhült vízbe nyakig. Rázott a hidege. A betegség csábított talán, akár egy egzotikus tartomány, ahol állig felhúzott gallérral, mindenre felkészülve járnak az oda emigráltak, s titokzatos szavakat cserélnek. „Pneumonia.” „Enteritis.” „Paplittatio cordi.” Távoli derengésben elforognak körülöttük az összes veszélyes évszakok, kivirul a szenvedés demokráciája. Kiterített bölcsék utolsó lehetőségét szívják be a lázas tanítványok, hogy örököljék a lelküket, kínban fetrengenek a hadvezérek, és főfájós honatyák lázálmaikat plakátolják ki a betegségtől átszellemült ifjak. Érinthetetlenül, az egészség agresszivitásától védve, önkívületében függetlenül és szabadon lüktet az egész, a lepratelepek önállósága és sérthetetlen zártsága óvja. A múlt is ilyen egy kicsit -jutott eszembe –, a mellbeteg iskolamestereivel, becsvágytól önkívületbe esett fejedelmeivel. Ápoljuk is.

– Ez a taktikájuk – okítottam a nyulat. – A várakoztatás. Húzzák az időt. Ők sokan vannak, tehát sok az idejük. A tiedet az méri, hányszor szaladsz ki a vécére idegességemben. Te egyedül vagy az ordas gondolataiddal... Azok aztán elvégzik helyettük a piszkos munkát. Tönkrevernek belülről, remegő roncsként állsz majd szembe a dölyfös egészségesekekkel, amikor az ő mértékük szerint eljön a te időd. A te rendedről közben kiderül: nemhogy hibás, hanem egyszerűen fölösleges.

Ilyen bölcseleti magasságból buktam álomba hajnal felé. Annyi erőm nem maradt, a lovas királyt lássam legalább, fű sem nőtt álmomban.

A nyúl ébresztett, éppen jókor, tehát elég későn ahhoz, hogy ne maradjon időm újra belemerülni a hideg félelembe, mielőtt találkára indulok naponta borotválkozó, obszcén ismerősömmel. A lelkes állat figyelmeztetően megkaparta a bőrönd falát, és ébredésemkor már elhalt egyéb zajt, talán apró kiáltásokat is hallatott bizonyára, most pedig elégedetten hátsó lábára ereszkedett, a behajlított mellsőket maga előtt tartva pítizett. Két füle kiegyenesedve és aszimmetrikusan oldalra dőlt, a jobb már-már vízszintesen állt, ő maga, bundás kis teste szemben velem. Közelebről feszültnek és ijesztően élőnek hatott, akár egy messziről riasztott jóbarát a betegágyunknál, akit tehetetlenségében belülről ráz a düh, amiért nem segíthet rajtunk.

Nem nagyon értettem Berthold Brechtre keresztelt tapsifülszem emberi érzékenységét, ébresztő figyelmessége azonban éppúgy meghatott, mint pamacsalakja. Megsimogattam volna a fejét, de nagyra nőtt fogaival a kezemhez kapott. Hökkenten próbálkoztam másodszor, újra harapni akart.

– Ne feledd, hogy te csak egy nyúl vagy – mondtam neki.

Nemhogy nem értette: nem hallotta meg. Az ajtóból visszaneéztem, még mindig fenyegető tartásban állt. Aztán kopogtam azon a bizonyos másik ajtón, egy kék zománcos névtábla alatt, hellót köszöntem a házigazdának, aki zakósan-nyakkendősen várt, mintegy színielőadásra öltözve, akárcsak én.

Szabványos berendezésű, rendszeresen takarított, világos szoba volt, akár egy szállodában, egyetlen útításka nem tette lakályosabbá. A faliszekrényben nyilván cirkuszi törpék ültek.

– Maga meghízott – mondta tavalyi ismerősöm.

– A mákos mácsik...

– Ezt eszik a fura bácsik – idézte vissza magyarul, tökéletes kiejtéssel és tájékozottsággal. Szusszantam rá egyet. – Kávét? – kérdezte.

– Nem, köszönöm. Nem kell semmi.

- Ez valódi, nem csicseriborsós.
- Ám legyen – mondtam. – Mindig azt hittem, hogy a csicseriborsó csak a népmesékben létezik.
- Ez a maga baja.
- Mi?
- Legyünk barátok – mondta. – Igyunk egy kávé. Ez nem kötelezi semmire.

Délcegre húzódkodva ment ki, talán a konyha felé. Hátulról még olajos izomzatú, feszes alaknak látszott, oldalról már előtűnt meglendült kis hasa a halvány csíkozású ingben és állá alatt a redős bőrlebeny. „Lehetetlen, hogy ez is csak makarónit eszik” – jutott eszembe. Szemből nézve élénkkék szeme kellett feltűnést, filmszínésznek való tekintetével. Ismereteim szerint minden kollégája, bajtársa kék szemet viselt, boldogabb időkben egymásnak mutogattuk vagy találgattuk őket a hentesnél a kirakat üvegén át, azzal, hogy az efféle világos látószervek úgymint hamar elromlanak, mert holmi természeti gyártási hiba folytán sikeredtek ilyenre. „Fő, hogy fő a mákos mácsik. Ezt eszik a fura bácsik.”

- Megkerült a barátom? – kiáltottam a konyha felé.
- Mindjárt, mindjárt – válaszolta.
- Bálint, a nyulas.
- Kapd be – hallottam.
- Tessék?
- A nyulas – mondta. – Nem találtuk meg.
- Ez azért mégsem éppen akkora ország – mondtam. —Vagy mégis nagyon nagy?

Hogy nem érkezett válasz, azt mondtam csendesen:

- U-u-u! Fáj a karom – tettem hozzá, amikor hirtelen bejött a kávéscsészéssel, egy magyar gyártmányú, lakkozott fém-tálcán.
- A bal?

Föl-alá lóbálva kipróbáltam.

– Hadd gondolkozzam – mondtam. – Igen, a bal.

– Az a szívtől lehet. Mostanában engem is kínoz. Paroxiszti– kus tachikardia.

– Á, nekem a kötőgéptől fáj.

– Ó – mondta –, hagyja már abba ezt a sértődöttséget.

Beszélgessünk.

Elszakítottam egymástól az összeizzadt két kezem, mutattam, lehet.

– A kötőgéppel az a helyzet – mondta –, hogy magát épp most készülnek felelősségre vonni közveszélyes munkakerülésért.

– Nyertek – mondtam.

– Tudja, hogy az ilyen delikvenseket gyorsított eljárással küldik le a csatornához, a szocializmust építeni? Önkéntesen, persze. Dél-tájban begyűjtik egy kocsmából, este, második műszakban elítéli egy bírónő, másnap reggel már ott ébred, egy sáros barakkban.

– Nem találok munkát – mondtam. – Pedig keresek. Becsszó. Egyetemi diplomával nem vesznek fel segédmunkásnak, ez törvény.

– Van itt egy baj – kapargálta az orrát, hámlott már a hasonló elmegyakorlatoktól. – Ennek nincs nyoma a hivatalban. Ezt az egyet megnéztem.

– Miért, a többit nem? – Ezt csak magamban kérdeztem tőle.

– Figyeljen rám – mondta, s én ettől gondosan elhelyezkedtem a párnás széken, igyekeztem magam alá gyűrni a nemi szervemet, mintha megrúghatná. – Maga mindent egyedül akar végigcsinálni. Miért? Nincsenek barátai, nem jelentkezik le a munkaközvetítőnél, hogy nyilvántartásba vegyék legalább. Mitől ez a gög? Vagy sértettség ez is?

– Sosem mondtam, hogy megverték volna vagy valami ilyesmi.

– Magának segítségre van szüksége. S közben olyan ellenségesen viselkedik, mintha valami bűnt követett volna el. A maga képességeivel nem kellene így vegetálnia.

– Élek – mondtam csendesen.

– Nekem is tanári képesítésem van.

Tartottunk itt egy kis szünetet, én a nyúlra gondoltam közben. Elfelejtettem megetetni, biztosan attól lett olyan dühös, hogy belőlem szakította volna ki a fejadagját. Számba vettem, szopogattam csöndesen a megmart mutatóujjamat, így nem kellett beszélnem legalább.

– Nekünk szükségünk van minden intelligens emberre – mondta az egyezményes szünet végén.

– Vérzek – mutattam fel neki a mutatóujjamat, az meg rózsaszínűen ficáncolt a szemem előtt. Ráharaptam, ettől végre kiserkent belőle a vér. – Elfolyok itt magának.

– Majd bemondja a Szabad Európa Rádió. Netán ezzel is a Madridi Utókonferenciához fordul?

– Vagy a falnak. Egyazon esély.

– Nahát.

– Ebben egyetértünk – mondtam. – Pedig nem akarom.

– Pestre azért ne írjon. Nekünk itt van szükségünk a tehetséges emberekre – mondta újból, nyilván ezt kellett mondania mindaddig, amíg megértem.

– Éppen hallom a rádióban, hogy mozgósítják az energiákat.

– Hülyeség – nyújtotta el szó végén a maga *e* hangját.

– A rádióból tömény marhaság dől. Meg a buzdítás, hogy dolgozzunk odaadóbban.

– Tegye rá a párnát – mondtam, s közben igyekeztem utolérni gondolataimmal a meglendült képzeletemet. – Nézze, számomra ez úgyis egy álombéli beszélgetés csak... – böktem ki végül.

– A rádióval?

– Háhá – mondtam. – Bruháhá.

Megfogta a kezemet, éppen amikor a kávécsészéit nyúltam volna; ő nem izzadt. Kék szeme keresgélt rajtam valamit.

– Ezek azt hiszik – mondta –, elég a lelkesedés, üres gyomorral is fel lehet építeni ezt a...

– Állj! – rántottam ki végre markából a kezemet, fel az üres levegőbe. – Nem akarok hinni a fülemnek.

– Miért? Ezt mindenki tudja, csak ő nem egyedül.

– Nagy Ó-vel? – Valójában azt kérdeztem: nagy E-vel, mert hogy közös nyelvünkön, az övén úgy kellett. – Hagyjuk ezt abba, ha lehet. Még az hiányzik, hogy a nagyfőnököt kezdje itt szidni nekem.

– És akkor mi van? – kérdezte. – Beárul?

– Mekk-mekk-mekk – mondtam, s ő nem kérdezte, miért, pedig most csúfolódásnak hatott. Azt azért mégsem hihettem, hogy otthon ő is kicsiszolt monológokat ad elő egy beszédképtelen háziállatnak vagy a néma tükörnek, és éppen úgy kódolja a vallomásait, ahogyan én. Most dühösnek kellett volna lennie tehát, de nem volt az. Kifacsart nyakkal ült az alacsonyasztal túloldalán, az ablakot bámulta, az egyöntetű ragyogást a selyemfüggönyön. Álla alatt megfeszült kiborotvált bőrlebe nye, és látszottak kitégult púderos pórusai.

– Na jó – szólalt meg –, tudja maga, miről beszélünk.

– Én nem akarok erről beszélni.

– Ne is. Tanulja meg tőlem: veszélyes. Egyetlen alak van eme ősi tájakon, akihez nem szabad nyúlni egyetlen szóval sem. Egyébként csak járjon a szája nyugodtan. De mit hisz ez, mit tud az életről? Megnyitották az új csatornát, odament szónokolni, és elsőre azt kérdezte: miért nem kék a víz? Leeresztették a zsilipet, gyorsan kékre festették a csatorna betonfalát, aztán már kéken folyt a kedvenc folyója. Meg is dicsérte érte a népet. Miféle ember lehet az ilyen? Milyen a valóságérzéke? Ember ez egyáltalán?

– Honnan tudjam?

Ennyi kétértelmű iszonyat után az következett volna, hogy kétségbeesetten és tehetetlenül arcára csapja két, ellágyult tenyerét, aztán könnyeket szívárogtasson ki az ujjai között, de megtette volna a hisztérikus kacaj is. A katonás fegyelem viszont jó volt arra legalább, hogy helyére szoktassa a kezeit, úgyhogy beszéd közben az asztallapra tapasztotta, párás ujjlenyomatokat hagyott a furnéron.

– Maguknak, nemzetiségieknek könnyebb a dolguk – mondta. – Ha nem sikerül valami, rákenhetik arra, hogy el vannak nyomva, mert magyarok, svábok vagy törökök.

– És nem?

– De én kire kenjem? Na?

Hallgattunk újra egy nagyot, közben talán úgy működött az ő tachikardiája is, akár az enyém, lüktettek az ereink, kettőt ütött egy helyett a szívünk, fuldokoltunk az idegbajtól, nem egyéb. Az ő feje piros volt tőle, az enyém, gondolom, sárga.

– Szűkítsük le rám az országos kérdést – mondtam végül. – Mi lesz a közveszélyes munkakerülésemmel?

– Az el van intézve – mondta. – Maga csak üljön, és filozofáljon magának nyugodtan.

– És most hálásnak kell lennem?

– Csak vigyázzon magára – mondta. – Ne keveredjen bele semmibe. Mert itt aztán bőven van, amibe beálljon egy gondolkodó ember. Odaviszi nemcsak a szíve, de már az esze is.

– Nem érdekel.

– Akkor maga hülye. Elnézést. – Újabb kávéadagot töltött, aztán egy hajtásra kiitta a magáét, akár a pálinkát. – Na jó, lássunk munkához – mondta.

– U-u-u! – mondtam csendesen.

A többit Leilának mondtam el, akihez mégiscsak feltámo-lyogtam, mintha hihetőbb lenne, hogyha hallja rajtam kívül

valaki, pedig titoktartást fogadtam. Leila gumicuclikat szerelt, sebesen kapkodta össze az alkatrészeket egy fatálcáról és három kartondobozból, reggel óta azokon tartotta a szemét, nem is fordította rám. Műanyag zsákban, az asztal lábánál annyi kész darab állt, a terhességmegszakítást tiltó népesedési törvény összes új gyümölcsének jutott volna egy.

– Azt mondta, hogy meghívnak külföldre, merthogy, ha nem tudnád, én vagyok a csendes ellenzék egyik közismert képviselője, és menjek is el, majd megbeszéljük, mit nyilatkozzak jobbra-balra, de főként jobbra. Naná, itthon aztán beszámolok, hogy ott ki mit szövegel, s nyilván átadom a telefonkönyvecskémét is... Itt pedig lesz állásom, merthogy az útlevelehez az is kell, és egyáltalán, olyan tehetségesnek tartanak, sajnálják, hogy paragon heverek, és csak piszkálom az oroszlánkörmeimet. Mit nézel? – kérdeztem, pedig Leila nem is pillantott rám, a cuclikat rakta össze. – Becsukathatott volna parazita életmód címén. Azt vártam, végre hülyére vernek, erre felvillantják nekem Párizs fényeit.

– Menj el – szólalt meg, kiselőadásom alatt először.

– Kurvának vagy stricinek? Minek képzelsz te engem?

– Menj el, és maradj ott.

Komolyan mondta, de továbbra is a munkájára figyelt.

– Veled maradnék inkább. Akarod? – kérdeztem.

– Nem erről van szó. Most megmenekülhetsz.

– Itt maradok, ha engeded – mondtam.

– Ismerem a vakok intézetében a főkönyvelőt – mondta. – Együtt zenéltünk a főiskolán. Ő brácsás volt, én zongoráztam... Neki csinálom a cuclikat, a vakok helyett. Lehet, hogy téged is szerződtet. Holnap megkérdezem.

Asztalra ejtette, amúgy félkészén a gumós végű gumitömlőt, és megérintette az arcomat, aztán fáradtan felém dőlt. Megfogtam, mielőtt bezuhant volna a cuclik közé. Sovány

volt, melle is elpuhulva, gyámoltalanul simult a tenyerembe. Óvatosan szeretkeztünk aztán, mintha fájna, vagy összetörhethé-
nénk egymást, utána sírt egy kicsit, ismeretlen ízű, sós könnyek-
nyekkel.

– Te mit mondtál neki? – kérdezte.

– Semmit – hazudtam. – Nem mondtam semmit. Lehet, hogy
ők se gondolták komolyan.

– Bálintról nem kérdezett?

– Ettől nyugton maradhatunk. Nem kell félned és figyelned.

– A nyúl – mondta Leila. – Az hozta ránk a bajt. Hidd el
nekem. Nem vagyok nagyon babonás, de látod, azóta történik
mindez, amióta nálad van az a dög.

– Másoknál nincs, és mégis – mondtam.

– Itt vagyok neked én most – suttogta Leila. – Legyek elég
neked én, jó?

– Jó. Holnap elpaterolom valahova. Úgyis csak éheztem.
Még rugdosom is. És ahogy öregszik, egyre bűdösebb. De
tényleg.

Másnap reggel menteni haza, el a király szobra előtt. A sétá-
nyon eszembe is jutott, hogy három évvel ezelőtt kellemesen
rángott karomban a kis ideg, amikor első ízben vettem észre,
Leilátói jövet, és sok más egyéb. Kevesen jártak a téren, és
ezért úgy nézett ki, hogy nekem van a legdivatosabb felöltöm
a városban.

Otthon rendőrségi idézés várt, ajánlott levélben, amit két
nap alatt hoz el a posta. Elő kellett állnom, közveszélyes munka-
kerülés miatt.

– A Föld is kerüli a Napot – mondtam a nyúlnak –, de úgy
néz ki, mintha fordítva lenne.

5.

A tengert néztem a dombról, lila és vörös hullámokat vetett, kékes felhők tükröződtek tömör felszínén. Gyönyörű volt és ijesztő, akár az idegen béke.

A tenger a város helyén tündökölt, csupa felhőből, nem az ósóceán újra feltelt öble volt, hanem valóságot helyesbítő légköri csalódás. Valahol, a túlsó parton biztosan újra mozgolódtak a rongyosok a bádogvárosokban és a hurrikán tarolta ültetvényeken, stilizált kiáltványokat szórtak többmillió nemzetiségek értelmiségi éhezői, de nem látszottak-hallatszottak el ideig. Levelet sem írhattam volna nekik, papírhajókat lökve a világóceánra, bejelentési kötelezettség alá esett az írógépem. Kézírásom viszont reszketeggé vált, mióta gumicuclikat szereltem naphosszat, és buzgón hordtam erről az igazoló okmányokat a hivatalokba.

Ez a tenger azonban más partokra lódította pangó képzeletemet, ám minthogy maga is légi tűnemény volt, a képzeletem képzeletének hatott minden mozdulat, belső kiáltás és egyéb költői találmány. A világmindenség csalóka játékaiból kiestem egy kicsit, az éhség önkívülete sem kapcsolt vissza belé halvány látomásaival, hiszen megkerestem a betevő falatot, s ez felémésztette azt az időt is, mialatt elfogyasztom. Cucliszerelés közben mindig tele volt a szájam, hízásnak indultam csöndesen.

Ilyen légies, mégis tömör érzésekkel pihentem a dombtetőn, kudarcot vallott álláskereső körutam végén, elfújhatott volna a szél, a gondolataimmal együtt. Máskor ezek elszórakoztattak legalább, addig játszottam a fogalmakkal, amíg otthonossá váltak, aztán már csak megszokásból is kitakaríthattam őket, akár egy albérletet.

Most azonban egy dombtetőn ültem, az értelmiségiek vérevesztett nosztalgiájával figyeltem a fűvet, a váratlan vágyként

elborító tengert, a tenyészetet magát, mintha üdvözülhetnék is a növények, állatok öntudatlan köztársaságában.

A nyulat nem tudtam kire bízni: megették volna. Nincs az a jóbarát, aki műtárgyként őriz egy húskonzervet. Rejtegettem tehát, akár egy összeesküvőt. Senki nem nyitott rám bejelentetlenül, könnyen bújdostattam, éppen csak gondosabban kellett mosdanom, nehogy Leila megérezze rajtam a szagát. Titkossá vált minden természetes dolgom, akár az emésztési folyamat fentről leig, haszontalan rejtélyekkel telve ácsingóztam a jobb világra, bár nem láttam a kezdetét, a határait még annyira sem.

– Azt hittem – mondtam otthon a titkos nyúlak cucliszerezés-kor –, kiszabadulok a mézesmadzagból font hurokból, hogyha elköltözöm. Utánam az özönméz. Nem lesz kit elárulnom, ha senkit sem ismerek. Igen ám, de nincs számunkra hely a falusi iskolákban, pedig azok hátsó udvarán nő a fű neked. Ide figyelj, Bertholt, meglehet, hogy nekem kellene elkövetnem valamit, bűnt is szereznem a belém nevelt bűntudathoz. Aztán beszámolhatnék magamról legalább, hogy kielégítsem őket. Csak-hogy gyáva vagyok a bűnözéshez, vagy kényelmes. Mert mi történik, ha kivonulok tüntetni egyedül? Igaz, egyszerűbb lenne, ha végre-valahára lefognak, mint ez a tehetetlen zagyvaság. Lenne miért szenvednem. De ki az a marha rajtam kívül, aki gyötrődni akar? Merthogy az az élet értelme. Egy kisebbségi! Nincs még egy ilyen hülye. Vagy mindenki az. Te legalább európai vagy. Azért is hallgatsz.

Az európai nyúl nem figyelt rám, talán elunta; lógatta csak a fülét, szinte leköttem. Leilát nem akartam ilyen bedugult elméletekkel vagy éppenséggel az eldugott nyúllal búsítani, idegesíteni. Leila amúgy is a jövőre készült, orvoshoz járt tehát, mert gyereket akart, s olyan boldog révületben készült rá, mintha máris megszülte volna s láthatná. Átszellemült ragyogása nyilván sértette, sőt talán dühítette a vérmérgezés-

gyanús, lesántult nőket a várószobában, akik otthon magasból, esetenként a konyhakredencről ugráltak le, kötőtűt szúrtak vagy hagymát gyökereztetek fel a méhükbe, hogy kitephessék a magzatukat. Az önfeláldozásától meghatódott orvos sem pénzt, sem királyi méretű Kentet nem fogadott el tőle, hivatás-szerűen szeretett volna végre egy normális, húszujjas lurkót segíteni a világra, és mindenféle békebeli képzei támadtak az összes ármányt legyűrő szerelmünkről, a családi fészek biztonságos melegéről, miközben engem soha nem látott.

– Egyedül engem nem kérdezett meg ez az Isten jobbán heverő huri – mondtam a nyúlak. – Magának akarja. Mégpedig a józan ész ellenére. Hiába üzeni nekem szerinte a doktor bácsi, hogy mindez csodálatos, mert természetes, tehát semmi köze az ésszerűséghez, Leila azt mond nekem, amit akar. Olyan ez, mint mikor részeg révületében a világegyetem részének képzei magát egy lírai költő, miközben naphosszat irodájában robotol, titkos kiadványok között. Egy másik világba akar átkerülni. Itt semmije nem maradt, és meg akarja tölteni az űrt, amiből még engem is kivetett, hogy helye legyen neki meg a magzatának. Én itt majd kenyeret keresek cucligyártással, ő meg a világmindenség törvényeit képzei betölteni. Nézd csak meg, egészen elnyűtte már magát a boldog erőlködésben, hogy fogamzóképessé váljon, miközben éppenséggel telten melegnek, kívánatosnak kellene lennie ahhoz. Éppen rám kellene figyelnie. Csakhogy én nem számítok, nem a szerelem sem. Ez munka, kegyetlen robot, ami eltompítja az érzéseket. Így szokta meg. Görcsösen készíti magát a nagy feladatra, én meg azt keresem közben, hova mehetnék el véglegesen, ahol nem érnek utol. Jó, mi? Melodráma az élet. Szinte fölösleges.

Rácsuktam a nyúlra a kilyuggatott bőröndfedelelet, akár egy titkos rádió adó-vevőre, és betoltam az ágy alá. Mert azért megtörténhetett, hogy a kezelés után Leila mégiscsak feljön,

s arra célozgat nekem, akinek visszataszítónak hatott már a világmindenség szűziessége is, hogy cseréljük egyetlen nagyobb-
ra két kis lakásunkat, neki az sem számít, ha börtöntöltelék
vagy annál is rosszabb: disszidens lesz a gyereke apja. Hősiesen
viselte volna ezt is, annyira belejött az önfeláldozásba. Illett
volna az anyaságához.

– Ebből is látszik, kedvesem – mondtam Bertholt Brecht
nyúlnak –, hogy nem én kellek neki, hanem csupán valamely
kőszá részecském. Talán azzal a romantikus ötlettel együtt,
hogy éppenséggel helyettem legyen valakije, mármint egy gye-
reke. Egy baba, egy emlék. Egy felnevelhető kényszerképzet.
És akkor téged hova tegyelek? Mondogatom tehát neki a külön-
féle ürügyeket, még a szigorú ismerősök fenyegető hallgatását
is elhangicsálom, de nem zavarják sem az alkoholban áztatott
génjeim, sem bódító börtönöm vakablakos kilátásai. Kushadj
tehát az ágy alatt.

A szigorú ismerősök azonban nem kerestek többé, felőlük
akár leszerelhettem volna a telefont, s nyitott ajtónál aludhatok.
Éreztem a hiányukat, mivelhogy az ember mindenhez hozzá-
szokik végül. Teljesen fölösleges voltam nélkülük, akár egy el-
rontott bábu, felborult bűgőcsiga vagy inkább férfiasságától
megfosztott eunuch a Gyönyör Kapujánál. Azt is éreztem,
hogy érzek, annyi hely volt bennem az ingerszegény városban.
Őriztem magamban valamit, amit képtelen voltam megtapasztal-
tani, pedig egyetlen lépésre volt tőlem, s emiatt titokzatossá
vált, akár egy felfüggesztett büntetés. Szerettem volna tudni,
hogy reagálok, ha felpattintják bennem azt a rejtett zúgot azzal
a kemény kezükkel. A veszély maga azonban érzékelhetetlen,
mégis jelenvaló volt, hidegen-tompán tudtam róla, s könnyebb
lett volna elviselni, mint várni rá. A légszomj is kínzóbb, mint a
vérrel teli bevett száj.

Az effajta öngerjesztő gondolatmenet aztán végképp betett

nekem, már csak az utolsó simítás volt hátra, de azt, tudtam, s képzeltem is, már sáros ásóval végzi el rajtam egy borgőzös gyászhuszár. Gondoltam az öngyilkosságra is, de kevés voltam hozzá. Azt nem éreztem át. A szükségességét még csak-csak, de az állapotát sehogy. Így aztán éppen olyan kétséges megoldásnak tetszett, mint bármely másik, és még csak nem is véglegesnek. Ráadásul meglehetősen piszkos munkának hatott. A nyúl bambán rágt a zabot.

– Lehet persze – hangosítottam ki mélylélektani csöndjeimet –, hogy amolyan kicsin és esendőn mégiscsak túlságosan szeretem magamat, hiszen mindegyre önmagammal foglalkozom. Jobb ember híján, persze. Sajnálám talán veszni hagyni ezt a rám fordított sok energiát, amit éppen én pazaroltam magamra, egy kicsit még Leilát s a mézáróst is. Te megélnél akárhol, elvégre európai vagy. De megtörténhet, hogy engem mégis némi tárgyaltan, tehát önmagának ellentmondó remény tart lábon. A legvalószínűbb mégis az, hogy félek. De Bertholt, azt már igazán csak azért, mert nem látok egy másik világot, amelyikbe ebből kiléphetnék.

Időnként nemcsak a nyulat, tükörképemet is szemrevételeztem, próbáltam elképzelni, hogy egyszer csak senki nem néz vissza rám. Ez aztán egyenesen nevetséges volt. S annak ellenére, hogy tudtam már annyit: a kacagó közöny, az edzett érzéketlenség, vagyis a veszélyt jelző fájdalom hiánya a legveszélyesebb : éppen olyan idegennek hatott ez az érzelmes és látványos megoldás, akár a tükörképem, mely mintha egyebet is tehetne, mint az ellentétét annak, amit a foncsoros üvegnek mutatok. Nem is nagyon mutattam, mert undorodtam tőle egy kicsit.

– Nem megyek Párizsba – szoltam tehát.

A telefon déltájban csörrent meg a hangtompító párna alatt.

– Adjon isten – szolt a pápa fia.

- Megvan minden – feleltem. – Idejössz?
- Mégpedig külhoni pálinkákkal!
- Mitől vagy te ilyen virgonc?
- Ünnepe van.
- Milyen ünnep? Nemzeti? – kérdeztem.
- Majd meglátod, meghallod.

Nem kapcsoltam be a rádiót, hogy abból megtudhattam volna ünnepi öröme okát. A szomszédokban körben szólt, klasszikus zenét közvetített a nyitott ablakokon át, akár árvíz, földrengés, egyéb nemzeti katasztrófa vagy ünnep esetén, nem a szokásos számadatokat és szónoklatokat, s ez a változás egyszeriben átállította az én kedélyemet, hitetlen reményemet is, már-már slágert dúdoltam a gyászindulóra, miközben fűgén összekapkodtam a lakást. Fogalmam sem volt, mitől vagyok ilyen edzett, hogy még a könyveket is helyükre rakom. Megdöngettem a nyulas bőrönd falát is. – Igazán nem szép örvideni egy embertársunk elmúlásának, de hát ő valójában nem is ember, még csak nem is baj – vagy elvtárs volt, a szerencsétlen. És hát, látod, milyenek vagyunk...

Egyetlen drága holmim nem maradt az ószeri kirándulások után, amit diszkréten hengegve kiállítsak az asztalra, ahogyan régen látott, sokra ment barát látogatásakor szokás. A nyúl talán jól mutatott volna a hímzett terítón, ha le nem esik – de azt is örököltém csupán. Inkább meglepetésnek tartogattam az ágy alatt. „Fehér ló vagy, ó, te nyúl, felül terád a Hadúr.”

Egyszerre meglendült az élet, máris bongott tőle a szoba vagy csak a fejem. Mintha átszakadt volna egy gumifal, mely eddig felváltva, külső s belső nyomástól horpadozva szorított és lökött ide-oda, le is vertem néhány kedvenc elméletemet, érzékeny érzelmemet a talapzatokról, de még a megszokott helyükről is az eseménytelen történések közben. De most még a szemetesvödröt is a helyére raktam.

Csöngettek, pedig ez nálam nem szokás.

Előbb egy rücskös orrú, hasas nő jött be, csigákba merevített zöldesszőke frizurát egyensúlyozva nagy fején, olyan, hogy szinte azt mondtam neki: – Nincs iskolaköteles fiam, óvónéni – merthogy efféle iszákos vénlányok háznak úrlapokkal, írják össze a gyerekeket, tyúkokat, szilvafákat, de aztán némán bámultam csak vaskos végződéseit. Mögüle Bálint, a pápa fia fejtette meg a hökkenetes látványt.

– Bemutatom a menyasszonyomat, öreg – mondta. – Anyaországi.

– Olga. – A nő klórtól vagy egyéb fertőtlenítőszerrel száraz kezét nyújtotta. Ha nem is az anyjának, a mostohájának hatott.

– Szeretjük egymást – mondta Bálint – Olgával mi ketten. Ne pirulj, tudod te, hogy van ez.

Olga közben orkánvásznon szatyrából kirakott az ágyra egy piros arany és egy Kolbászkrém feliratú tubust, egy húszdekás Karaván kávé, három sóletkonzervet és egy üvegcese körömlakkot, aztán ő maga is melléjük ült. Bálint sebtiben egy félliteres cseresznyepálinkát állított díszül a szeretetsomag közepébe, üvegeről nemzetiszín kokárda fityegett ragasztószalagon.

– Azt a derekamra csavarva hoztam át – mondta Olga.

– Olga – szólalt meg a pápa fia –, mondtam már az állomás, hogy ez a legvagányabb haverem.

– Haverom – helyesbített a nő. – O-val. A barátod.

– Persze – mondta Bálint. – Neki nem kell ajándék. Nála el lehetünk, ő nem olyan beszari. Én itt dekkoltam nála sokszor, hiába kerestek, ő gyanún felül áll. Mondtam már, hogy magyartanár?

– Biológia – helyesbítettem én is. – Biológia szakos tanár vagyok.

Néztem hosszúra nőtt haját, egy rendőr sem kurtította meg neki, amíg idáig ért, nagy, fehér füle mögül vadonatúj farmer-

dzsekijére lógtak egyenes tincsei, separték róla a korpát, de azért maradt. Most sovány, ettől fiatalos volt a pápa fia, mint ki nedves helyen aludta át az időt, barlangban talán vagy óriási húsevő virág kelyhében, sértetlenül. Látszott még körülötte a zöldes derengés.

– A pápa fia avagy a legkisebb királyfi – mondtam csöndesen, hogy csak a nyúl hallhatta volna meg. De az nem adott élet-jelt.

– Így hívott – rikkantotta Bálint. – Én voltam itt a legkisebb királyfi, tényleg.

– Nyugodj meg – szólt rá Olga. – Ez önpusztító életmód.

A pápa fia rámosolygott a higgadt és bánatos tüneményre, de azért nekem mondta:

– Hallod, öreg, a régi haverok közül egyetlenegy se mert szállást adni éjszakára egy külföldinek, mindenik csak sötétedésig akart beszélgetni a régi szép időkről. Pedig mondtam, hogy én állom a büntetést, ha netán figyelnek a házat.

– Ez azért szörnyű, nem? – kérdezte Olga. – A szállodába meg ő nem jöhet föl. Mitől félnek ezek?

– Tőlünk, Olga, mindenkitől, de főleg tőlünk, ugye, öreg – mondta a szép pápafi, és mellém állt, átölelte a vállamat, mint ki fényképezkedni készül. Képeskönyvbe való volt amúgy is, az egészség és a magabiztosság alkalmi elegye. – Poharakat, öreg!

Bevittem kettőt, jó nagyot; éppen csókolóztak az ágyon, a szerteszórt adományokra hátratenyerelve. Olga görcsösen összeszorította combjait, maroknyi kemény izomcsomók dudorodtak át barna szövetruháján. Sajnáltam egy kicsit.

– Én nem izom – mondtam a sok hallgatástól elmélyült hangon. Először szólaltam meg hangosan érkezésük óta, de legalább igazat mondtam.

– Cseresznye – mondta Olga.

– Cseresznye, tényleg – mondta Bálint. – Ne hülyéskedjél.

– Diétázom.

– Ejsze, önmegtartóztatást fogadtál valami ünnepi szomorú-jelentésig?

– Á – mondtam. – Csak elcsaptam a hasam.

Olga ebben metaforát gyanított, ahogyan az egy vidéki könyvtárhoz és népművelőhöz illik, Bálint célzást. Megnyugtattam őket, hogy diagnosztizált vegetatív neurózisról van szó, és Olga ezt újra képes beszédnek fogta fel, mivelhogy jóindulatú érzékenységgel kapásból ráhangolódott a nemzetiségi bajokra, amiket többnyire alkati fogyatékoságnak tartott, pedig még ő sem akarta „betegre venni az egész figurát”. Az a fajta későn ébredő katolikus volt, aki éjfél tájt a Hargitán tenyerébe dalolja a reggel megtanult Székely himnuszt, és azonnyomban kész elmesélni nekem, hogy mi a bajom és mi az oka. El is mondta, hogy mit nem kapok az üzletben, és miképpen áll az iskola-ügyünk, aztán idézett ismert honi írónktól, és megdicsérte a fogalmazását.

– Bezony – mondtam –, szólni kell ám a népnek, hogy gigáig van a szarba', mer' hanem észre sem veszi, s befolyik a száján. Mink itten, teccik tudni, csak növünk Isten számába, mint az árvalányhaj. Oszd várjuk a kaszát. A kirilejzumát!

– Azért igyál az egészségemre, öreg – mondta Bálint. – Egy búcúpoharat még kibírsz.

– Jól van – mondtam, s hoztam magamnak egy poharat. – Sok szerencsét.

– Rám fér – felelte.

Felállva koccintottunk, akár újévkor, amikor a magamfajta ember két himnuszt hallgat meg a rádióban, egy óra különbséggel, s könnyeit nyeldekelve a kelet-európai időszámításra gondol közben, pedig figyelhetne a szendvicsekre is. Olga hallgatott, szoros ajkai közé épp hogy befért az ital.

Bálint a szememet próbálta nézni.

– Most patkánynak tartasz, ugye? – kérdezte. – Menekülök a süllyedő hajóról. De a hajó tényleg süllyed, öreg. Ez a magyarázatom.

– Nem kérdeztem.

– Én megpróbáltam, amit lehet. Éppenséggel te vagy a tanúm. De: eddig s ne tovább. És hát egy életem van. Ebben az életkorban erre már rádöbben az ember. Tudom én, hogy szép a hűség, de mi haszna? Nem vagyok én Mikes Kelemen, utánam semmi nem marad. A meddő helytállás meg... olyan, akár az ima... Annyiszor elbeszéltek, öreg! Végigszenvedni, a semmiért, tehetetlenül? Mi értelme van az önfeláldozásnak, hogyha haszna nincs?

– Hozok nektek ebédet – mondtam. – Addig pihenjete. Majd csöngetek.

Előbb a fürdőszobában tiszta alsót váltottam, hogyha netán baj érne útközben. Ők ezalatt suttoztak a szobában, Olga sírt talán.

– Bocsánat – mondtam nekik, merthogy az ágyon vigasztalták már egymást. Kihúztam alóluk a zárt bőröndöt, s amikor fülön fogva élére állítottam, keményet koppant benne a nyúl feje. A bundája biztosan megtelt gyaluforgáccsal.

Mögöttem szinte élvezettel csettintett az ajtózár nyelve.

A hentesüzlet előtt ácsorogtam egy kicsit, mert láttam a kirkaton át, hogy barátom hétrét göngyölt húst tömköd egy elegáns férfiú diplomatafűzőjében, közben néztem, hogy váltják egymást a nők lábai, köztük a napfényt, és visszaköszöntem meggyérült ismerőseimnek; azoknak pedig, akik bőröndömre sandítva megkérdezték, hova utazom „mégis”, felváltva olyanokat mondtam: külföldre, meg: sehova, csak hordom a szememet. Jól felhergeltem magam végül, hogy én is holmi mögöttes értelmekre célozgatok, miközben kiszámított, eltervezett dol-

gom van itt, de akárhogy is: jelképesnek hatott, mint minden, amit nem bírunk pontosan megfogalmazni.

– Hova készül? – kérdezte a hentes. Jobb karját az ajtókeretnek feszítette, és lebüklent fejjel, a hóna alól próbált megnézni magának.

– Hoztam magának egy kóser nyulat – mondtam. – Egy-másfél óra múlva érte jövök. De akkor már ne legyen. Maga szerint mennyi idő kell egy kiadós keféléshez?

– Őszinte legyek?

– Nem muszáj.

– A maga nagyságájával két napig csinálnám egyfolytában.

– Majd én is megpróbálom – mondtam. – Ezt az állatot pedig nem akarom látni. Felét csomagolja be, a másik fele a magáé. Elvégre feketevágás.

Beemelte a bőröndöt a pult mögé, megint koppant benne egyet a nyúl. Tétovázott egy kicsit, aztán megkérdezte:

– Baj van valami?

– Valami baj van – mondtam. – Így kell mondani.

– Hogy mondják magyarul azt, hogy...?

– Szar. Pontosán így mondják.

Kinézett arca vörös húsai mögül.

– Maga helyes ember – mondta, s a fogai is előtűntek –, kár, hogy olyan keveset beszél.

– Nem hall engem maga otthon. Egyfolytában jár a szájam, egyebet sem csinálok. Úgy kibeszélem magam, nincs már mit mondanom, amikor a házból kijövök.

– Nem a viccekre gondolok – mondta.

– Én sem. De most mondok egyet. – Bele is kezdtem, aztán menet közben rájöttem, hogy szójáték a csattanója, s azt nem tudom neki lefordítani. Kiegyenesítettem tehát a márványpult-ra görbedt hátamat. – Egy író, mégpedig amerikai író szerint idegen bolygóról sugározzák belénk a vicceket. De aztán, amint

valaki itt lent, valahol rájön, hogy mi a helyzet, beszüntetik a közvetítést. Akkor már nem vagyunk érdekesek.

– Ez pont így van – mondta. – Ezek biztos rájöttek. A jobb vicceket eddig is ők terjesztették, de most már nem akarják. Úgyhogy: pszt!

– Pszt-pszt! – köszöntem el tőle, ajkaimon gitározó ujjakkal, aztán útközben lefordítottam magamnak: – Csitt-csitt!

Leila-Júlia haslélegzőgyakorlatokat végzett az ágyon, vissza is feküdt, miután beengedett, és folytatta. A fájdalommentes szüléshez edzett, és éppen azt a könyvet fektette a hasára, amelyikből azt tanulta.

– Zongoránál inkább – mondtam neki.

Magában számolt, emelgette a lábait, széttárta, összezárta a combjait, de nem izgatott, csak idegesített vele, meg is állítottam.

– Megjött a pápa fia – mondtam, erre összekapta a combjait, feszes gurulótartásban várt. – El is megy, végleg.

– Túl az Óperencián?

– Csak ide a szomszédba, ahol ismeri a nyelvet.

– Az ugyanilyen, csak pepitában. Jobb a sztanioluk, és anyyi. Miért nem megy eggyel odább, ha egyszer már elindult?

– Párizsba?

Úgy ült fel, mintha megsértettem volna, magára vette a köpenyét, s minden egyéb, ilyenkor szokásos pótcselekvésbe kezdett, hagytam, hadd csinálja, amíg kifogy az ötletekből. Végül megállt velem szemben: lógott kétfelől a köpenye szárnya.

– Elmennél vele? – kérdezte, s látszott rajta, kész búcsúképpen megcsináltatni magának a gyereket, ha már kéznél vagyok, de azért nem bírt elég kihívó lenni hozzá.

– Van egy elképzelésem – mondtam –, de szégyellem egy kicsit. Feljelentem. Azzal végkielégítem őket, láthatják, milyen jó fiú vagyok. Rá utaztak, nem? Betyárt akartak fogni az erdő-

ben, most megkaphatják. Úgyis jól kitolt velem. Én itt tartom érte a hátam, ő meg közben pimaszul szépül, fiatalodik és udvarol. Most aztán kész. Ezek úgy jöttek mindig, mint a rossz híre...

– Számolj utána – mondta Leila csöndesen. – Lehet, hogy nem előtte jöttek, hanem utána. Nem mielőtt megérkezett hozzád, hanem miután elment tőled.

– Attól függ, honnan nézed.

– Nem attól függ – mondta. Állt előttem, amíg állt, amíg rászánta magát, és megkérdezte: – Akarsz most szeretni? – mert azért még mindig magán járt az esze.

– Várj, nem tudok egyszerre kétfelé figyelni – mondtam.

– Nem kell figyelned – felelte. – Most már nem. Csak szeress.

Félretoltam magam elől, könnyű mozdulattal, akár egy selyemfüggönyt.

– Lehet, hogy jobb így, ha igazad van – mondtam. – Ha az ő emberük, úgyse kapják el a grabancát, én viszont megtettem a magamét. Ő rá a bizonyosság, hát nem? Meg aztán úgyis elmegy. Elengedik, nem?

– Látod.

– Hát, a magyarázatban, magamentésben nagyok vagyunk – sóhajtottam. – Ez ócska krimi, Jucika, nem lehetnek ezek ilyen agyafúrtak. Miért pazarolnának rám ennyi energiát?

– Te tudod.

– Hagyjuk ezt abba – mondtam. – Te sem hiszed el, hogy ártatlan vagyok?

– Ártatlan? Ivarérett férfi és ártatlan!

Filmbéli mondat volt, moziban tanulhatta, amikor működött még a filmmúzeum, mint azt a kacér pózt is, ahogy szemben állt velem, szétnyílt köpenyben, és lassan melléhez húzta a fejem. Ez a meghamisított Leila, az álom- és Playboy-beli kiállításával mégis illett valahogy a helyzetbe, és elég meleg is volt hozzá. Úgy éreztem, mintha egy óriás poszterrel szeretkeznék.

– Zongoráznál inkább – mondtam tehát búcsúzóul is.

A hentesnek aztán, talán csak az irodalmias szimmetria kedvéért, azt mondtam, amikor átvettem tőle a nedves, még meleg csomagot:

– Igaza volt. Ezeknek a nőknek mindegy. Két nyulat is lehet ölni közben.

A hentes három keresztet vetett magára.

Éppen befejezte, amikor a háta mögül, a nyitott hűtőkamrából kilépett naponta borotválkozó, szigorú ismerősöm, ünnepi öltözékben. Mosolygott, hogy hullt róla a vakolatszerű púder, az arca mégsem esett szét két aszimmetrikus felére. Megállt a pult mögött, drága zakójával szinte ráfeküdt a ragacsos márványlapra, ahogy felém hajolt.

– No? – kérdezte.

– Itt van – mondtam. – Megérkezett.

A hentes nem szólt, a fényes csempefalnak fordulva igazgatta fején a hosszú tincseket, hogy elfödje rózsás tonzúráját.

– Valamelyik nap majd felkeresem – mondta a hadnagy.

– Mikor? Hátha nem leszek otthon.

– Á, maga marad – mondta. – Magának itt dolga, feladata van. Majd megbeszéljük.

– Most – mondtam. – Most csúcsformában vagyok.

Egész drága angol szövet zakójával törölte már a húslevet a márványpultról, szinte átesett rajta.

– Emlékszik, mondtam magának valamit? – kérdezte. – Legyen barátja. Az ember nem élhet nő és barát nélkül.

– Köszönöm – mondtam. – Elmehetek?

– Persze. Eddig biztosan felébredtek a vendégei.

Lágyan magasba lendült a keze: integetett nekem. Én mindkét kézzel a nedves húscsomagot fogtam, úgy is vittem hazafelé. „Kezdődik tehát – mondogattam, s igyekeztem a lépteimhez igazítani a szöveg ritmusát, csakhogy lassú voltam még. – De

nem én kezdtem, hadnagyom. Kár, hogy összetéptem a jegyzeteimet. De azért a múlt ott torlódik mögöttünk, könyvtárakban és zsigerekben, csak félre kell állni előle egy pillanatra, máris előtör és elsodor. Majd keresek magamnak egy késes példaképet, amelyik kettőbe vágja az arcokat, aztán nem rakja össze.”

Bálint borzasan, zoknisan nyitott ajtót, és pisszegve beteretelt a konyhába.

– Alszik még – mondta. – Egész éjjel utazott. Ne haragudj rá nagyon, nem ő a hibás. Ennyit tudnak, mert ennyit tanultak. De azért rendes, hidd el.

– A pokolba vezető út is jó szándékkal vagyon kikövezve – mondtam. – Meg rózsákkal.

– Hol hagytad a bőröndödet? – kérdezte Bálint.

– Semmi közöd hozzá.

– Jó, jó, értem. Felőle nyugodtan itthon hagyhattad volna. Ne félj tőle, ő nem fúj be. Én sem kérdezek semmit.

– De kérdezel.

– Jó, töltök.

Beosont a szobába az italért, de alig a felével tért vissza. Kibontottam közben a csomagot: ezüst hártvás húsesomót találtam benne, négy lábat, szimmetrikusan a tüdőt, vesét, éppen csak a fej hiányzott, amúgy ott hevert előttem az egész. Benyúltam kibontott hasüregébe: hideget éreztem.

– „A nyúlpaprikához legjobb a nyúl eleje – olvastam később egy vedlett fedelű szakácskönyvből, amit még anyámtól kaptam. – Vagdaljuk fel apró darabokra, és mossuk ki jól a vértől.”

– Hát persze – dünnyögte a pápa fia.

– ”Egy lábasba tegyünk egytojásnyi zsírt, rakjunk bele két fej apróra vágott vöröshagymát és egy kanál paprikát.” Mit röhögsz? – kérdeztem azzal a suta reménnyel, hogy mégiscsak észreveszi, mit csinálok, mit vagdalok valójában.

– Csak azt, hogy ezek odaát a fehéret hívják vöröshagymának. Náluk a vörös lila.

– A színvakság nemzeti hagyomány – mondtam bölcsen. – A daltonisták csak három színt ismernek, még a himnuszokban is, a magyarok többet, de rosszul. Tehát: „ha a levét elfövi, lehet rá kavaráss közben néhány kanál vizet önteni. Hamar megpuhul így a hús, de arra ügyelni kell, hogy ne csak a zsírja, hanem egy kevés leve is legyen.”

– Nyúllé, mi? – kacagott a pápafi. – Nyúllé!

– Sőt nyúllepény – mondtam. – Itt azt is írja: nyúllepény madeiraborral. Mert minden azé, aki hozzá-nyúl.

Én éppen a kés nyelét fogtam, s a pápafi hasát néztem, fehéren rángott a kacagástól. Arra gondoltam: mivel vagyunk mi többek az állatoknál, ha éppúgy elpusztíthatnak, pedig meg sem szólalunk igazán.

– Szerinted – kérdeztem – mennyit kap mifelénk az ember, ha leöli egy másikat? Odabent mindenesetre védett helyen van már. Ott vigyáznak rá, hogy ne kelljen másvalamit is elkövetnie, amíg kilesz neki a teljes egész. Akkor már biztonságos. Biztosabb, mint az öngyilkosság. Bizony, ott van a másik élet. Oda még el is lehetne jutni.

– Nyúllepény – mondta a pápa fia. – Rég röhögtem ilyen jól. Félek, nem is fogok egy darabig.

– „Tálaljuk hosszú tálban, és adjuk fel tarhonyával körítve.” Nincsen hosszú tálam – mondtam –, hosszú tálam nincsen.

A hús rotyogott csak, s meleg párákat böffent enlevében, én kifelé néztem a konyhaablakon. A pápa fia mögöttem szuszogott, felőlem akár eltűnhetett volna: ki volt találva számára a világ, ahol újra összeáll, miután permetszerűen szétszóródott, különféle alakokat öltve.

Lent az utcán kicsi és egyforma emberek jártak. Nem látszott rajtuk, milyen iskolából jöttek, milyen nyelven beszélnek, nem is mondtak semmit, mentek a dolguk után.